

Міхась Южык

АНТЫРЫФМАР

зборнік паэзіі

Мінск
І.П.Логвінаў
2009.

Южык Міхась

АнтыРЫФМАР / Міхась Южык. – І.П.Логвінаў, 2009. – 182 с.
ISBN 978-985-6901-29-7

У зборніку «АнтыРЫФМАР» сабраны вершы аўтара, якія пісаліся і друкаваліся ў розных перыядычных выданнях цягам апошніх дзесяці гадоў. Гэта філасофская лірыка, прадстаўленая як у класічнай (РЫФМАР), так і эксперыментальнай (АнтыРЫФМАР) форме. Міхась Южык – празаік, паэт, літаратурны крытык, аўтар кніг прозы «Мёртвае дрэва», «Перакулены час», «Марыянеткі і лялькаводы», рамана «Лесвіца».

“ТУТ ДУМКА ЗЛІВАЕЦЦА З ПЕСНЯЙ БЛІСКУЧАЙ...”

І рынуўся на брата брат, каб падзяліць старонкі і славу. А той, хто даўно ўсё падзяліў, адно ўхмыляўся ды паціраў рукі.

У афіцыйных літаратурных колах апошняе дзесяцігоддзе модным стаў штамп пра тое, што кнігі, выдадзеныя “саматугам”, а не ў спецыялізаваных дзяржаўных выдавецтвах, быццам бы другасныя ў літаратуры. “Быццам бы”, таму што ў часы, трошкі ранейшыя, амаль усім пісьменнікам даводзілася збіраць грошы або шукаць спонсараў, каб рэалізаваць створанае, а суадносіны крытэрыяў узроўню творчасці і чалавечага фактару ў дэкларавана-мастацкіх выдавецтвах усім пісьменнікам добра вядомыя. Зрэшты, размова не пра тое, што нельга змяніць, а пра тое, што зроблена.

Петлямі стаўся мой лёс, ямамі. І вярэдзіць нязводнае: навошта? Бо відавочна, што змяніць не змагу анітрохі ў дарозе сваёй.

А тое, што зроблена, перад Вамі: зборнік паэзіі Міхася Южыка “АнтыРЫФМАР”. Южык больш вядомы ў беларускім літаратурным асяроддзі як выдажны прэзаік, папулярны як крытык і неўтаймаваны віртуальны апанент.

*Там на першым паверсе кватэра, і ў сад
тры акны год трынаццаць глядзелі.
Цераз вокны ў кватэру ляцеў зарапад
і гучалі напевы мяцеліцы.*

Бадай, апошняе (апроч рэдкіх вершаваных падборак і выстаўленага ў Інтэрнеце), што давялося чытаць з паэзіі ў Міхаіла Юр’евіча, быў “Белый сад” Міхаіла Сотнікова, зборнік, які ўвабраў юнацкія вершы аўтара, месцамі папраўленыя, а месцамі прыгладжаныя ягонай жа, яшчэ не стандартна-прафесійнай, але адчувальнай да Слова рукой. Было гэта ў самым канцы мінулага стагоддзя.

Ніколі не хацеў вярнуцца ў дзяцінства. Не таму, што яго так званая бясхмарнасць у мяне пад вялікім пытаннем, а таму, што баюся перажыць нанова ўсе нягоды і расчараванні, што зазнаў у юнацтве, маладосці ды сталасці.

“АнтыРЫФМАР” Южыка ўразіў. Напэўна, так бы ўразіў Кай Снежную Каралеву, калі б з кавалкаў лёду ўрэшце склаў слова “ВЕЧНАСЦЬ”.

*Выцягваюцца дрэвы над асфальтам
у доўгую алею, ды ідуць
пад імі людзі. З векавечнай жальбай
глядзіць нябёс настуджаная ртуць.*

Менавіта Вечнасць (як сама па сабе, так і ў па-мазахісцку балючых замілаваннях існасцю, у прыкрасці ад уласнай недасканаласці, у непахіснай веры ў Найвышэйшае) – асноўны настрой абедзвюх частак зборніка: першай – “РЫФМАРА”, дзе паэт па-майстэрску ўкладвае думкі і эмоцыі па канонах вершаскладання; другой – “АнтыРЫФМАРА”, дзе пераважна ў прытчывай форме падаюцца аўтарскія назіранні, асветленыя ўспышкамі паэтычнага азарэння.

*О, блуканні ў мінулым! Бясконца язь
успамінаў, рахункаў не зведзеных.
Не вадзіце, прыгадкі, па роспачы нас
і не тыцкайце пысамі беднымі.*

Кранае не толькі майстэрства напісанага, а і бездакорна вытрыманая (не ў сэнсе мантравых паўтораў або кампіляваных эпіцыклаў, а камертонная – на водгук душы) цэльнасць: у лексіцы, пачуццях, адданасці Слову.

*Патокі жыцця нясуцца.
Адчуць іх ці хопіць дня?
Напята ня нервы рвуцца –*

лядашчая іх браня.

Паэзія Южыка адметная ў беларускай літаратуры: яна сягае за традыцыйны сціпла-сарамлівы фармат, пашырае межы беларускага вобразнага слова. Але не скандальна або эпатажна, а эвалюцыйна – спакойна і натуральна.

*Няведанне будзем клікаць,
лагоднае існаванне...
Ды позна – з цягучым рыкам
у Лету надзейна канем.*

Так склалася, што аддаваць належнае даводзіцца тым творцам, якія навідавоку, сышоўшых успамінаць дзеля прыліку, пад “кампанію” або каб супакоіць сумленне. А тыя, хто побач – няхай пачакаюць...

*Падманам поўніцца таемная прастора...
Мне хочацца пабачыць вас не так,
не ў тым святле, што падае з Фавору,
а жабракамі, цёмнымі як грак.*

Міхась Южык выдае “АнтыРЫФМАР” перад уваходам у сталасць – узрост, калі добра бачна і тое, што было, і тое, што будзе. Як паэт ён адназначна адбыўся. Ацэніць хто ці не? Скажа слова або будзе зноў прыкрая звыклая цішыня і фармальныя анонсы?

*Шмат гадоў працякло ў неспіханых патугах,
намаганнях такіх, калі скура ў крыві.
Прыпадай да каменя, напружана слухай:
ці не стане хто звонку, не крыкне: “Жыві!”*

Усім пісьменнікам добра вядома пачуццё палёгкі, калі з душы звальваецца груз твораў, выдадзеных кнігай. І ніколі не вядома, колькі яшчэ адведзена часу і творчага патэнцыялу.

*Эх, ранак бы счакаць і распачаць нанова
свой заповітны шлях за светлаю журбой,
і зліца пакрысе з рачулкай лугавой,
і васількамі стаць. Ці проста ціхім словам.*

“АнтыРЫФМАР” выходзіць прэзентацыйна-падарункавым
накладам – дастатковым, каб напісанае засталася і можна было
рухацца далей.

Юрась Неражок

З няведаннем чорным і белым

У наш перанасычаны інфармацыяй век цяжка кагосьці чымсьці здзівіць. Тым больш цяжка ўразіць аматараў літаратуры пасля Шэкспіра і Дастаеўскага. І ўсё-ткі кожны Божы дзень мільёны паэтаў планеты Зямля бяруцца за пяро, упэўненыя, што з'яўляюцца першаадкрывальнікамі нечага таёмнага і вялікага. Насамрэч яны нічога не адкрываюць свету, проста свет прыадкрывае ім іншы свой бок.

Нядаўна ўразумеў, што апошнія дваццаць гадоў займаюся толькі адным – развагамі пра жыццё і выясненнем месца ў ім для свайго бяссэннага эга. Увогуле, філасофскія канструкцыі “сусвет і я” ды “сусвет без мяне” ёсць асноўныя рухавікі любой творчасці. Што гэта такое наўкол нас, успрынягае дадзенымі прыродай органамі пачуццяў? Што станецца з гэтым усім у міг, калі мы памром? Праклятыя пытанні, на якія адназначна не змагі адказаць найвялікшыя мудрацы чалавецтва. Не змагі, бо ніхто яшчэ не вяртаўся з вотчыны мёртвых, з-за рысы, адкуль, верагодна, бачыцца Ісціна. Тым не менш пытанні ставяцца і адказы на іх нястомна шукаюцца – па той простаай прычыне, што без гэтых няпэўных і неканчатковых адказаў, бывае, жыццё немагчыма.

У кнізе паэзіі “АнтыРЫФМАР”, якую выдаю да свайго саракагоддзя, па сутнасці нічога няма, акрамя гэтых пакутлівых праклятых пытанняў і нясмелых адказаў на іх. Дваццаць гадоў упартага думання прывялі мяне ўсё туды ж – да Няведання, нібы абышоў шар зямны і апынуўся ў пачатку шляху. Застаецца толькі падзякаваць жыццю за сам шлях.

Аўтар

1. РЫФМАР

* * *

Няведанне – гэта шчасце,
няздорава многа ведаць.
Няправільна лягуць масці,
агулам наваляць беды,
калі адкрываць калоду,
падглядваць чужыя душы,
цікавіцца тайным сподам,
дзівіцца на свет нязрушны.
Тады апануе зайздасць,
і жах разбярэ, ныйначай,
і станем няўмольна падаць
у бездань з адчайным плачам.
Няведанне будзем клікаць,
лагоднае існаванне...
Ды позна – з цягучым рыкам
у Лету надзейна канем.

* * *

З усіх недавальненняў цьмяна-шэрых
адна незадаволенасць сабой
смыліць і надакучвае без меры,
і развінае роздумаў сувой.

Яна ўва мне. А я ў яе палоне
зрабіць і кроку гожа не магу.
Яна і ў снах суцішных не патоне,
і гонар мой асадзіць на бягу.

О, неразлучныя, нялюбья і злыя,
шыбуем з ёй па змане і нудзе.
Намуляна ў яе абдоймах шыя,
нямашака спакою анідзе.

І трызніцца прыстанак даляглядны,
калі сабой здаволюся зусім.
Няхай памру. Ды верад мой заклеты
развее час, як ад кастрышча дым.

* * *

Белы конь праімчаўся па шляху,
вершнік прывідам цьмяным на ім
пахіснуўся і ўскрыкнуў ад жаху,
і, здаецца, зваліўся зусім.

Ноч скрывала выявы і рухі,
ноч туманіла вочы мае.
І не бачыў я вершніка скрухі,
і не чуў яго рухі ў траве.

Нейкі час белы конь капцгамі
гулкі стук на шляху адбіваў.
Сціх і ён. Толькі вецер садамі
з нізкіх яблынь пялёсткі страсаў.

* * *

Хіба можна даць веры вачам:
папялішча ды шулы збуцвелья;
калі летась, даўней, вечнасьць цэлюю
тут стаялі і вёска і храм?

Воддаль зараснік зараз і цень,
ды каравыя вербы прыснулыя
над засохлым ручвом, дзе мінулае
ў дол сышло, як жыццёвы агмень.

Цвеліць травы вятрыскі павеў,
плачуць вербы на глебу збяднелую...
Тут калісьці, даўней, вечнасьць цэлюю

па-над гонямі крыж зіхацеў.

* * *

Няведаннем чорным і белым
ахоплены, выйшаў на шлях;
ён крагаў нагою нясмелай
камення дарожнага страх.

Але распаляла вандроўка
нязноснага сэрца агонь.
Гушчэчы адольваў ён лоўка,
праз ямы скакаў, нібы конь.

Ішоў, і нястрымнае нешта
падсцёбвала хлопца імпэт.
Скараліся пасткі і межы,
шырэй паўставаў Боскі свет.

Струменіла сонца у вочы
скрозь лісця вясновага вязь.
Ён крочыў. Цярпліва і моўчкі
збягаў у Бясконцае час...

* * *

Вулачка ціхая Мінска старога.
Тонуць у ценях кіёскаў рады,
гулка па бруку разносіцца мова,
цокат абцасаў. Будынак руды
грэе свой бок. Тут лупатае сонца
з мурам цалуецца толькі адным, –
больш не прабіцца, стуліліся моцна
кроны ў дрыготкі салатавы дым.
Коцяцца бліскаўкі па трагуары,
джаз легкакрылы ляціць праз акно.
Гожая музыка, шчасныя твары,

водару ліп дарагое віно...

Песня вандроўніка

Стаць бы ніцаю вярбінаю
над ракою ў ранні час,
слухаць песню салаўіную,
скаланацца кожны раз
ад павеву мімалётнага,
слёзы ліць на сон-траву,
упівацца прахалодаю,
нахіліўшы галаву.

Стаць бы дубам, шго на ростані
засень гожую стварыў.
За ваколіцамі з росамі
там гуляе сонцазіў.
І лунаюць мары дзённыя,
ды над шатамі галін
разбрыдаюцца паўсонныя
статкі белых аблачын.

* * *

Не па-людску засеялі поле,
па-кашчунску збіралі ўраджай,
і жалобна хмурнеў небакрай
у краіне нязбыўнай юдолі.

А наранку ўсё тая ж макрэча
ды палеткаў заўсёдны няўрод...
Кожны год так было, кожны год –
не хапае ўжо сіл чалавечых.

Акрыяць бы нам, выпрастаць шыі,
усміхнуўшыся, твары падняць...
Але мокне, гніе сенажаць,

але хлюпаем, ледзьве жывыя.

Наша вотчына хутка дрыгваю
засмярдзіць на абшары зямным.
Абышліся значынна мы з ім –
васільковым, рамонкавым полем.

* * *

Непарушны закон прыроды
перайначыў мяне наўскос.
Думаў: рушыў пуцінай годнай
і цягнуў найкаштоўны воз.

Аказалася, на ухабах
калымага і скарб наўспрах
разляцеліся. Вельмі слабым
выйшаў мой прыжыццёвы дах.

Паабапал – асін спляценні,
хмары ў лужынах і ўтары.
Шкандыбаю праз злыя цені,
джаляць восы і камары.

Вочы ўспухлі, пасмяглі губы,
пуста ў торбе... Ды так лягчэй
забывацца на воз нялюбы,
пустацвет маіх дзён-начэй.

* * *

Мы аднекуль прыйшлі, ачумелыя ад непагоды.
Будавалі сялібы, узводзілі храмы, масты.
Дамагаліся існай, ачышчанай ветрам свабоды
і баяліся здрады, няшчырасці і пустагты.

Месты нашы буйнелі, сады наліваліся цветам,

пакаленні дужэйшыя новыя выйшлі на шлях.
Але шчасця не зналі. І бавілі зімы і леты
без натхненняў, без Божае ласкі і веры ў вачах.

Выгнівала нутро, хоць здароўе зайздроснае звонку
пераконвала прышлых у нашай заможнасці ды
палымянасці сэрцаў. Але ва ўрачыстасці звонкай
неўпрыкмет паракнелі паселішчы і гарады.

І тады расступалася неба і квольх прымала,
разыходзіўся дол і навекі ўсіх дужых хаваў.
Груды попелу ўпалі туды і азёры металу...
Праз стагоддзі тут зноўку над рэчкаю сад расцвітаў.

* * *

І адно, і другое, і трэцяе
адкладаецца ў галаве,
ветракамі вялізнымі верціцца,
неспагольнаю прагай раве.

Выбудоўвае памяць злашчасная
тое, што пажадана забыць.
Развярэджвае дзікімі жарсцямі,
каб душу даастатку змарыць.

Не жадаю благае, тамлівае
дапускаць у шгоночныя сны.
Хай пануе там сонца над нівамі,
хай над пушчай ляцяць бацяны.

Калі сніць – то сінечу прасторную,
калі згадваць – то ліўняў размах
ды радзіму лясіста-азёрную,
вёскі чорныя ў белых садах.

* * *

Тут думка зліваецца з песняй бліскучай,
святлом размываецца змрок.
Ляціць жыццядайная сіла і з кручы
страляе па сетцы дарог.

А мы разыходзімся ў крэўным абшары,
шукаючы кожны сваю
крыніцу натхнення. І пнёмся, і марым,
і молімся светламу дню.

Але не паспелі: ужо наваліўся
з-за лесу бязрадасны цень,
зацягнуты вулкі смугою імглістай,
на вежы – апошні прамень.

І мы паміраем шгоночы, нібыга
напраўду жыццё аддаём
у гэтую немарач, што за блакітам
прыходзіць нямым каралём.

* * *

Чарада ліхтароў над смугою сцюдзёнай
запалілася, стала ярчэйшай за снег.
Барва захаду зблякла... Ахутаны стомай,
адзінокі спяшае праз двор чалавек.

Дойдзе ён, трэба верыць, да пэўнай кватэры
і паспее сказаць за бяседным сталом:
“З Новым годам, сябры!” Замільгаюць шпалеры
жыццядарным ялінкавым хітрым агнём.

Будуць спевы гучаць, і сямейства зліецца
ў тлуме радасці боскай. А трэцяй засне
кожны трэці. І зойме трывалае месца

год нязнаны ў застольнай гульнівай мане.

* * *

Выцягваюцца дрэвы над асфальтам
у доўгую алею, ды ідуць
пад імі людзі. З векавечнай жалбай
глядзіць нябёс настуджаная ртуць.

І мы любілі гэтак напрудвесні
зайсці пад шаты касарукіх дрэў,
глядзець скрозь іх на купал паднябесны
і чуць зямлі збалелае напеў.

А дзесьці горад цягнецца ў вышні
нызгаснымі сузор'ямі акон...
Ды дрэвы ўсё ж ямчэй у вечнай плыні
хаваюць душаў патаемны сон.

* * *

Між базарных радоў пройдзе Ён,
праз ажыўлены гандаль, тавары,
неспаголяй працягтыя твары,
скрозь манецін рассыпісты звон.

Незаўважаны, будзе мінаць
магістралі, шашы і прасёлкі,
дзе шалее няўстрым вецер золкі,
дзе матораў бязбожная раць.

Зноўку месцы, і зноўку дамы –
нашы сховішчы ў светакручэнні...
Прамільгне Ён няўбачаным ценем,
адзінокімі станемся мы.

* * *

Маўчыць і думае пад горадам зямля.
І не ідуць угору дрэваў сокі...
А ты калісьці песні акрыляў.
Яны ляцелі, нібы ўдаль аблокі.

Тужліва і журботна стала тут.
Ці ўзнімеш неба намаганнем кволым?
Хістае сівер адзінокі прут,
тырчыць алытанка на пагорку голым...

Нам не запець, не ажывіць абшар,
пакінуты табою на расправу.
І будзе славалюбны валадар
чыніць на горад лютую аблаву.

О, толькі б жыць! Але не так, не так,
калі на вуліцах адно пустыя вочы...
Згасае захад, быццам вяне мак.
Мы ўздоўж муроў, знявераныя, крочым.

* * *

І кожны крочыў, кожны думаў
і таямніцу нёс з сабой.
Там кожны веў нябачны бой
з маркотаю і чорным сумаю.

А палымяны свой парыў
хаваў там кожны за нявер'ем,
і зачыняў надзейна дзверы,
і кожны неспазнаным быў.

Ды ўсё-ткі нехта прачытаў
іх душ таемныя скрыжалі.
І перадаў, каб мы гарталі

старонак размаітых спаў.

* * *

Калі загінаецца свет жураўліны
ад гвалту і ляманту, то
парвіце аковы, нібыта расліны,
шыбуйце на наша плато.

Вятры тут суняты, а думкі празрысты,
узвышана звонкая сінь.
Набудзьце супольныя строгія рысы,
як плечы сняжыстых вяршынь.

Хай мора бушуе ў падыспадзе горным
і пырскі да неба лятуць –
мы знойдзем зацішную ў скалах пячору,
каб годнасць на час ахінуць.

Не месяц, не год, а стагоддзі прамчацца,
каб зноў падружыцца з зямлёй.
І пойдзе ўшыркі ацалелае брацтва
па вотчыне новай сваёй.

Споведзь паэта

У раздражненні, непрыхільнасці, агідзе
да справы нелюбімай прыступіў.
І ёй, здаецца, я не менш абрыдзеў,
калі ўлягаў і рупіўся штосі.

Якія рыфмы і якія рытмы
спынялі, абмяжоўвалі, гнялі
мой светакрай, рукамі перарыты
да нетраў непрыступнае зямлі!

Дубеючы далонямі і духам,

я безнадзейна скроб сухую цвердзь,
і гнаў адчай, і ненавідзеў скруху,
і прымушаў бязгучнае звінець.

Самлелі рукі і сатлелі строі,
пагасла свечка ў душнай глыбіні.
Я сцёрся і нарэшце стаў зямлёю.
І дні наўспят над ёй не папалылі.

Страх

Жывейшы за жывых, ты ўстаў насустрач ночы,
і горад прыцішэў, пагаслі ліхтары.
Было няўтульна нам да самае зары, –
пакуль імглісты твар за кожным крокам сочыць.

О, як нязносна спаць, калі ступой нячутнай
крадзецца між муроў жудлівы чараўнік!
І здатны дасягаць мізэрнай плушкі крык
да глыбіні душы ў цямрэчы каламутнай.

Даруй нам, уладар начы закамянелай,
грахі імклівых дзён і яркіх кветак зман.
Пад вокнамі ідзе тужлівы караван,
хістаюцца людзей бясформенныя целы...

Эх, ранак бы счакаць і распачаць нанова
свой заповітны шлях за светлаю журбой,
і зліцца пакрысе з рачулкай лугавой,
і васількамі стаць. Ці проста ціхім словам.

* * *

Хаценняў сваіх ты спазнаць не патрапіш.
Яны – лес дрымучы і цьмяны, як сон.
А проста ідзі міма сплеченых крон,
а проста сячы елак страшныя лапы.

І крыў цябе Божа жадаць заканчэння
суролага лесу, бо ў полі пустым
сыходзяць хаценні ў завоблачны дым,
а ты застаешся пакінутым ценем.

Уславім жаданняў няспраўджаных змрок
і гушчы лясной узнясём хваласпевы.
Адно толькі там нараджаецца смелы
скаральнік бясконцых сусветных дарог.

* * *

На месцы вуліц гэтых найсучасных
калісыці лес шумеў хаўрусам вершалін.
Мінуць вякі. Замест будынін частых
тут узрасце наоў яловы шчыльны тын.

А можа, поле голае раскрые
свае абшары ветру і снягам.
На даляглядзе гор крутыя шыі
абвяжуць хмары... Нас не будзе там.

Я крыкну: гора! А ці гора гэта,
што не пабачым пlynі векавой?
Хто знае... Целяпаецца планета –
ляціць пчалінка ў зор сусветны рой.

* * *

Муры гарадскія ахопяць цябе,
палоніць стасункаў магутная сіла.
Так зерне знікае пры весняй сяўбе
ў разоры глыбокай зямелькі маўклівай.

Ты будзеш расці па законах сівых,
ты будзеш зайздросціць суседу, што злева,
і потам пакрыецца кожны твой міг,

напругай штодзённай змарнуецца цела.

Дажынкi згуляе калiсь грамада.
О, гэта памiнкі па нашым квітненні!
I пойдзе прывычная дзён чарада,
як пожняй – аблокаў размыгтыя ценi.

Ды хтосьцi нанова рукою ўзмагне
i прыгаршчу кiне насення вясною,
i сонца зялёныя нiвы кране,
i лета аздобiць iх фарбай рудою.

* * *

У гэтым захмараным свеце
найлепей i досвед i сны
хаваць, як хаваюць ад смерцi
дзяцей у часiну вайны.

Выходзiць на людныя плошчы
тут трэба зыначыўшы твар.
Сваю запаветную ношу
трымаць, як трымаюць тавар.

I толькi гадзiнай таемнай
у душным начным катуху
дзялiцца не з сябрам, а з цемрай
пакутай на гэтым вяку.

Мiнск

Горад мой, перавiты садамі, красуе
ў блiках сонца, калi зноў народжаны лiпень
спачывае лагодна. Тралейбусным рыпам
не парушыць апоўднi дрымоту тутую.

Гэтых вулiц, завулкаў, дзядзiнцаў цянiстых

колькі сходжана мной... Колькі тут перажыта.
Прынікаю душой, ціхім жалем спавітай,
да ўсяго, што ўва мне адгукаецца існа.

Я па ім шпацырую натхнёнай хадою,
апасаюся думкай нервовай стрывожыць
запаветнае, цёплае горада ложка...
Нават след замятаю – свой след за сабою.

* * *

Зло і дабро спрадвеку б'юцца,
не саступаючы свайму
праціўніку. І жыць па-людску
магчыма Богу аднаму.

Што нашы творчыя набыткі,
калі крыніцай дзённых спраў
ёсць вынік гэтай сечы брыдкай –
дабра і зла заўсёдны сплаў...

Пустэльнік

Ён ухіляўся і маўчаў,
адводзіў вочы дзікавата.
І не было яшчэ мяча,
што б мог рассекчы тыя краты.

Такім вар'яцтвам светлы сум
ён апускаў на нашы храмы.
І плоймы велічэзных дум
апанавалі лёд і камень.

О, гэты сцішаны мысляр
адной наяўнасцю сваёю
нагоўпы беспрасветных хмар
схіліў да вечнага спакою.

* * *

Ідзе па дарогах вандроўнік знябыты
і пыл узнімае паважнай ступою.
Абапал калосіцца жоўтае жыта,
і вецер хвалюе бяскрайняе поле.

Зямля наталецца сонейкам мілым,
аблокі растуць і адвечар знікаюць.
Бадзьяга ж губляе апошнія сілы,
ён хоча дапяць запаветнага краю.

Свяціла нырае ў прадонне начное,
і дзень памірае, каб зноў нарадзіцца
Упарты вандроўнік паважнай ступою
вярстуе дарогі гаротнай зямліцы.

* * *

На лёсе тваім я быў чорнаю плямай:
кахаў, ненавідзеў і зноўку кахаў.
Ты стала шгодзённай вярэдлівай справай
сярод паўсядзённых няздзейсненых спраў.

Прызнаемся, дружа, мы – два эгаісты –
жадалі зняволіць адно аднаго
абдымкамі целаў у ночы празрыстай,
у возеры зоркавым без берагоў.

Але не стрывалі салодкай няволі
і разам шарахнулі ў супрацьбакі.
Брыдзём па жыццёвым нязведаным полі,
шукаем прыстанку ля новай ракі.

* * *

Набіраю ў кішэні бязглуздзіцы ўсякай,

пусцяковіны поўняць задумы мае.
І таму на прастору выходжу са страхам,
і таму ўсё вакол на мяне паўстае.

Нібы карлік нікчэмны, блукаю па вулках,
узіраюся ў чорныя прорвы акон.
І кане душа ў скамянеласці гулкай,
і знікае яе неспатолены стогн.

Ну а рэдка бывае: прасветлены, чысты,
я нячутнай хадою на вулкі ступлю,
жыхарам усміхнуся і раніцы мгістай,
і кашлагата дрэва сівому камлю.

* * *

У залюстрэчча тайны зазірнуць
ты не паграпіў, не здалеў, не здужаў,
калі нягоды навалілі дружна,
калі спадала за акенцам ртуць.

І так хацеў спагады ад людзей
дабіцца ў безвыходнасці панылай,
калі завяя несучешна была
і накрывала захаду алей.

Але маўчалі дзіўныя сябры.
Ім залюстрэчча зацямніла твары,
скарыла душы, напусціла чары...
Каб веры даў яму з тае пары.

Ты не паверыў. Дзьмухнула зіма,
і лопнула люстэрка, а ў пакоі
бязвер'е пасялілася старое
на крапінках рассыпанага шкла.

* * *

Было непрытульна і мокра
ля верасня жоўтых варот.
Там лета апошнюю кропку
чакаў сумнаваты народ.

Санліва цырыкалі птушкі,
санлівыя хмары брылі,
і вецер настойліва гушкаў
лістоту цалюткія дні.

Яна аблягала звычайна –
як падаюць трупы на дол.
А хтось пракаветную тайну
ў такім паміранні знайшоў.

* * *

Сюжэты нараджаць у галаве
і пераносіць дбайна на паперу...
Няўжо не надакучылі табе
прыдумак недарэчныя хімеры?

Калі вакол стаяць не міражы,
а людзі, надарваныя дарогай,
ці можна нам смыком сваёй душы
вадзіць па струнах да апошняй змогі?

Перапыніся, не шчыруй, пясняр,
твой голас хутка згубіцца ў нябыце!
А ён усё пяе. І плоймы мар
грымяць калоссем у зрудзелым жыцце.

* * *

Ты патрабуеш многа ад людзей,

душу тыраніш крыўдай і тугой.
А час няўмольным поступам ідзе,
кладзе на шлях свой пыл за слоєм слой.

І раны, што зазнаў ты юнаком,
ужо смыляць і меней і радзей.
Іх захінае збудаваны дом –
прытулак летуценняў і надзей.

Падчас дабрэйшым быць цяжэй за ўсё,
цяжэй, чым славу свецкую здабыць.
Бо добрым не ўсміхаецца жыццё,
а памагае счачнуць і астыць.

Таму і патрабуем ад людзей
цяпла зямнога, славы незямной,
што шлях наш з кожным мігам карацей,
а Лега паўнаводнаю ракой
Цячэ за даляглядам...

* * *

Сядзеў я ў крэсле. Сон ліпучы
ўжо падступаўся ад сцяны,
ужо хацеў кашмарам змучыць,
як мучылі былыя сны.

Але ў прасторы зааконай
з'явіўся гук і даляцеў,
і абудзіў мяне ад скону
ў вязніцы мураваных сцен.

Пакой імненна стаўся цесным,
і стаўся цесным мой спакой.
Пранёсся рой знаёмых песень,
паўстаў абліччаў светлы строй.

Я выйшаў. Вуліца маўчала,
жаўтлява месяц зіхацеў.
Гаючы пах зямліцы талай
з гарэзным ветрам праляцеў.

* * *

Калі наткнуўся я на шэрую сцяну,
якую пераскочыць не патрапіў, –
задумліва стаяў: яе адну
не здужаць мне без сінякоў і драпін.

Сцяна паўстала прывідам начным,
пытальнікам самотным і суровым.
Над ёй клубіўся хмар блакітны дым,
і месяц брыў маруднаю каровай.

Не пераскочыць. І назад не павярнуць.
А толькі – стаць і слухаць неба гукі,
глядзець, як ночы ўсёабдымнай каламуць
вісіць над долам чорнаю разлукай...

Не! Трэба браць прывычнае кайло,
закасаць рукавы і ў поце біцца
за тое, каб жаданае прыйшло
адкрытай пракаветнай таямніцай.

* * *

Ты праходзіш забітым салдатам
па палях абгарэлых сваіх.
Не загладзіш, не выправіш страгы,
толькі позірк прыпыніш на іх.

Ты ўжо прывід. Ні рукі, ні ногі
на зямлі не пакінуць слядоў.
Сваім справам суддзя самы строі,

праплываеш над пожнямі зноў.

І здаецца, яшчэ б хоць дзянёчак,
то паправіў бы ўсё і паспеў...

Ты ўжо прывід. Халоднаю ноччу
адлятаеш у зорны пасеў.

* * *

Штоночы ты чуеш у сне
надтрэснуты голас трывожны:
нібыта сінічка пяе,
пастуджаная, над пожняй.

Устанеш і выйдзеш у сад,
накрыты асенняй сцюжай.
Губляецца твай пагляд
у хмарах, што ў небе кружаць.

І раптам месяц зірне
скрозь хмары і тын асвеціць.
Убачыш, нібыта ў сне,
сінічку на голым веці.

* * *

Хацелася б верыць, што ў вуліцах гэтых
маё галашэнне дарэшты не знікне,
што будзе яшчэ прычаканае лета,
дзе слова ўпадзе жыццярэдасным блікам.

Хацелася б верыць, што слова развее
чыюсьці нуду і палегчыць дарогу,
што будзе смяяцца і плакаць завяя
над крыжам маёй пахаваленкі ўбогай.

Хацелася б верыць, што стану травой,

звычайнай травой пад нагамі паэта,
што будзе гарэць над яго галавою
маё адгарэлае дзіўнае лета.

* * *

Ходзяць людзі па злой зямлі.
Адзінокія, ходзяць кучай.
Ганарліва нясуць агні
сваёй існасці неўміручай.

Не паўторьшца іхні крок,
галасы іх вякі заглушаць.
Маляваў бы я іх, каб мог
маляваць несціранай тушшу.

Паглядзіце на іх хутчэй,
занатуйце ў таемных сшытках...
Час сваё павуцінне тчэ,
развінае за ніткай нітку.

* * *

Сяброў шукаць мне цяжка на зямлі.
Сярод жывых мысліцеляў суровых
я атрымаю толькі камяні
і ўзнятыя ад неспадзеўкі бровы.

Сапраўдныя сябры чакаюць там,
дзе адгарну старонку за старонкай,
дзе адлягае паўсядзённы хлам
і чуецца адвечны голас тонкі.

У цішы, што павісне нада мной,
адклікнуцца сябры, і кожны стане
дарогай за нязрушнаю сцяной,
лампадаю ў найдаражэйшым храме.

* * *

Не знаёмья мы з табою,
але яваю паўстае,
як калісьці вадой жывою
шчодро спырснула ты мяне.

З таго часу хаджу натхнёны,
з таго часу жыву наноў,
не баюся ліхога скону
і металу зямных акоў.

Ты назвала нябёсы дахам,
разаслала з травы пасцель.
Адцяцела зіхоткім птахам –
упырхнуць за табой хацеў.

Ды застаўся. Імя не знаю,
дарагога твайго імя...
Аблачынка над небакраем –
цёплы след веснавога дня.

* * *

Падманам поўніца таемная прастора...
Мне хочацца пабачыць вас не так,
не ў тым святле, што падае з Фавору,
а жабракамі, цёмнымі як грак.

За абалонкай хмурай, непразрыстай,
я ведаю, кашгоўнае жыве.
Калісьці абясцеленая існасць
пакутна абалонку разарве.

Узгадаваная пад засенню самоты,
схаваная ад ліха і страцей,
яна паўстане над людскім балотам

і заміпціць, заззяе ўсё мацней.

Ну, а пакуль – маўчаць. Ні гуку, пане!
Царуе над зямлёй няўжэрны цмок.
Цярпець і думаць, і залізваць раны,
і берагчы таемны свой бярог.

Пекла

Млява цікую: куды ж я патрапіў?
Месца страшэннае, вусцішны лёх.
Брыдкіх пачварынаў цягнуцца лапы
ці сухастойн сівое галлё?

Тут ані сонца, тут ані ветру,
тут ані паху жывога няма.
Гэта зямлі неспазнаная нетра,
гэта істот шматпакутных турма.

Постаці цьмяныя, енкi ды крыкі,
шоргат па камені, трупны смурод.
Бродзіць народ незнаёмы шматлікі,
ходзіць без сну і надзённых турбот.

Млява цікую: куды ж я патрапіў?
Месца страшэннае, душаў турма,
брыдкіх пачварынаў чэпкія лапы...
Больш анічога тут, людзі, няма.

Воля

Прасіцелем быць не пасуе,
прыніжана рукі цягнуць,
вымольваць лагоду чужую
на тварах халодных, бы ртуць.

А лепей – бяскрайняе поле,

а лепей – размашысты крок,
і несці з натугай і бодем
нялёгкі заплечны мяшок.

* * *

Калісьці ты над безданню ляцеў –
пераляцеў, схапіўшыся за строму.
Караскаўся па скалах, бачыў цель
і рушыў па зямельцы незнаёмай.

Усё, што важным для цябе было,
за безданню суроваю знікала.
Мінулага шчымлівае крыло
мільгнула і разбілася аб скалы.

Абноўлены і голы, як граніт,
ступіў на неспазнаную дарогу.
І вабіў цябе новы краявід
сваёй адвечнай пустатаю строгай.

* * *

Вядуць сваю гаварыльню
на мове такой ласкавай,
што слухай і слухай пільна –
не зрушыцца ўсё-ткі справа.

Мы слушаць умеем словы
размовы любой бясконцай.
Зжырае наш час размова,
як кроў паядае стронцый.

Не зрушыцца нават справа,
калі гаварыльня змоўкне
на мове такой ласкавай,
як дотык анучкі мокрай.

Патопім айчыну ў словах,
размовай нап'ёмся п'яна.
Размовай даўно не новай –
такой, як вадзічка з крана.

* * *

За што любіць цябе, жыццё,
жмут смутку і тугі?
Чаму хістаецца галлё
і гнуцца берагі?

Чаму ж у жніўні каласы
завуць гаспадара,
ільсняцца сцёблы-валасы,
калі прыйшла пара?

А мо і нам свой час прыспеў
паверыць дабрыні,
каласаваць, як той пасеў
у сакаўныя дні?

Але аб тым, што ўсё свой сэнс
знаходзіць спакваля,
не ведаюць навіслы лес
і шчодрая зямля.

Не мудрагеліць будзем – жыць
на злосць пракосам дзён
і бачыць, як ручай бяжыць,
як лашчыць ветрык лён.

* * *

Стала страшна сябе. Нібы підкай пачварай
я караскаўся ў немарач дзеяў і спраў,
кожным рухам трывожным прыцягваў кашмары,

белы свет акварэльны на глум аддаваў.

Не клянiся, не вер у людскую чулiвасць,
не любi анікога на шары зямным –
тую iсцiну ведаў, як вечную лiтасць,
толькi зрэдку ў любi раствараўся зусiм.

Я аплакваў смерць кошкi, як скон чалавечы,
не выносiў уладных мужоў адназвон,
ненавiдзеў сябе за плакцую калечнасць
i малiўся паскорыць уласны свой скон.

Стала вусцiшна мне. Не любiў анікога,
апроч цьмяных iдэй i нямой пустаты.
Выракаўся ўсяго i зняверваўся строга,
апаноўваў мяне час пякельнай нуды.

Хто ёсць я? Гэта процьма малекул дзiвосных,
у суладдзi спалучаных некалькi дзён.
Пазiраю ў журбе на мiнулыя вёсны,
узiраюся ў лiкi сцямнелых iкон.

* * *

М. Багдановiчу

Дзе лес саступiў разлогу
i Свiслач вiры нясе,
туляўся адзiн нябога
ў свiтальнай шкляной расе.

Ён слухаў усплёскi рыбiн
i крык дзеркача ў траве;
як плынь разбiвае глыбы
i недзе нiжэй раве.

А потым хлапчук кудлаты
пагоркi мiнаў, яры.

Абапал дарогі – хагы,
там-сям – пабудоў муры.

І жьщці цяклі няспешна.
Наўкола касьба і спрыт;
і сонца з сасновой вежы
сялян асвятляла быт.

Там ладна і мірна. Людзі
па справах ішлі, а ён,
хлапчына, ў худыя грудзі
ўбіраў прызначэнне-скон.

Адвечар памёр ён ціха:
нябачны, нячутны ўздых...
Казалі: “Той жыў і дыхаў
радкамі слоў незямных...”

* * *

Нічога не зведаеш зблізу,
а трэба пабачыць здаля –
з-за той пасмяротнае рысы,
дзе ляжа другая зямля.

Адсюль жа не ўбачыш нічога,
таму і брыду наўздагад
тамлівай замглёнай дарогай,
з якой не павернеш назад.

* * *

Быць у згодзе з сабой магчыма,
толькі верачы ў гэткі час,
калі белая аблачына
захіне ад спякоты нас.

Ліст пашэрхлы і ліст зялёны,
летні вечар, зімовы дзень...
Таямніца дубовай кронь
і вязніца каменных сцен...

І ў разлуцы з самім сабою,
і ў няшчасны, і ў зорны міг
нагаляемся цішынёю
спасціжэння глыбінь зямных.

* * *

Апошні агеньчык задзьмуўшы,
я разам знямею, як смерць.
Нячуйнымі стануцца вушы,
і боль перастане балець.

Прылягу пад хісткай галінай,
уперу ў нябёсы пагляд.
Цякуць па вачах аблачыны,
ляціць на зямлю зарапад.

Трывожным начным задуменнем
агорнута ўся сенажаць.
Знікаюць размыгтыя цені,
каб зранку нанова паўстаць.

На свежыя росы скіруе
нашчадак са звонкай касой
і пойдзе праз ніву жывую
шырокай сваёй паласой.

* * *

Распалю агонь. Буйным полымем
узгарыцца ён, аж жуда.
Прасядзім утрых, разам з холадам,

ночкай восеньскай давідна.

І чаканае сонца вызірне,
згасне вогнішча – дзякуй за
час прабаўлены, час адрынута,
час заблытаны ў валасах.

Лісце жоўтае абляцелае,
кроны голыя дрэў лясных,
паміж вамі я вечнасць цэлюю
праблукану замройна і знік.

...Не гарыць агонь. І зазімак лёг
папялішча гожа накрыў.
Праляцеў снягір, скалануў галлё,
тры сняжынкі ў неба пусціў.

* * *

Нырайма ў сваю стыхію,
і станем глядзець, як снег
віруе, як вецер вые,
як супіцца чалавек.

Яму, небараку, цяжка
пад ветрам марозным тым.
І мрояцца хагы нашы
і з комінаў цёплы дым.

Але чалавек скрозь сцюжу
ідзе ў процілеглы бок –
туды, дзе завея кружыць...
Ідзе і не чуе ног.

* * *

Мы з табой расказалі

ўсё тады пра сябе –
у завоблачнай далі,
у касмічнай сяўбе, –

калі ціха хадзілі,
а гадзіннік стаяў
ля няспраўджанай былі
між някошаных траў.

Аблачынкай каханне
па-над лесам плыло,
калі светлае ранне
захінула крыло.

З тых часін засталіся
толькі слоў чарада,
недасяжныя высі
і расстання бяда.

* * *

Калі пытанні ставіў дзень,
я ўночы без спачыну
ляжаў. І ранішні прамень
надзеі не пакінуў.

Падняўся, снедаў ды ішоў
па справах ненавісных.
Прымаў змярцвелаю душой
шарэнгі твараў кіслых.

А потым вечар чараваў
над сном мікрараёна.
Там не свяціўся мой квартал,
пагаслі вокны дома.

Але дабраўся, лёг і зноў

пад цішыню тугую
без думак і збавенных сноў
праводзіў ноч пустую.

* * *

Стыгне тваё чаканне,
мерна брыдуць гады,
нібы нямыя здані.
Іх не спыняеш ты.

Не занатуеш сцісла,
кнігай не захінеш.
Месяцаў зляя чыслы
ў Вечнасць не занясеш.

Ты адчыні. Мы знаем,
што замаўчаць цяжэй,
чым наталяцца маем,
кветам чужых вачэй.

Сон твой ужо ў бячассі,
там, дзе зіма і лёд...
Стукат у дзверы часты –
як пералівы нот.

Невядомаму паэту

Срэбрам світальным іскрыцца раса,
травеньскі дух карагодзіць
пад зелянінай бухмагьх прысад.
Светла і ўцешна ў прыродзе.

Ціха ступі на сцяжынку сваю
і выбрыдай на дарогу.
Я ўжо твой поступ здаля пазнаю,
пільна ўглядаюся, строга.

Мы не чужыя, за сотні гадоў
хіба мяняецца сутнасць
рэчаў зямных і зямных галасоў,
водаў гісторыі мутных?

Станем насупраць, каб бачыць маглі –
нашы падобныя твары.
Рушаць вакол адурэлыя дні,
бліскаюць росныя мары.

* * *

Хутка ўсё адыходзіць. І мінулага сон
нам вяртае сапраўднае зданямі.
Не пабачыць цяпер з-за замгленых акон,
хто блукае там сцэжкай падманнаю.

Чалавек там ці дрэва, спіна або твар...
Перамешаны дзеі з абліччамі.
Пагукаеш – вяртаецца крыўдаў пажар,
а не любасць вадою крынічнаю.

О, блуканні ў мінулым! Бясконца я вязь
успамінаў, рахункаў не зведзеных.
Не вадзіце, прыгадкі, па распачы нас
і не тыцкайце пысамі беднымі.

Захінуцца б ад вас, бо што добрага там,
дзе ўсё смерць і ўсё жальба нязбытная;
не заходзіць зусім у мінулага храм,
што вітае дзвярыма адкрытымі.

* * *

Не жартую з табою, слова.
Слова можа забіць падчас.
Напрарочыш сабе такога,

што паплачаш затым не раз.

Гумілёў напярочыў кулю,
што закончыла яго лёс.
Шмат паэтаў пяглю расчулі
у вышніх сваіх нябёс.

Пастарнак жа цураўся смерці,
абыходзіў яе ў радках.
І таму не трымалі чэрці
лёс паэта ў сваіх руках.

Я любіў палятаць у вершах.
Ды разбіўся... Такі паверх,
што з двухсот выжываю першы
за бяздумны нязмыўны грэх.

* * *

Відзежа кароткая сполахам белым
разрэзала цемрадзь і знікла ўначы:
ідуць на пагорак шматлікія целы,
і голас адгуль урачысты гучыць.

Той голас – ці песня, цяпер не згадаю –
азорыў вялікую жальбу зямлі:
Майсеевы людзі прыстанак шукалі,
блукалі нястомна, пакуль не знайшлі.

Там ходу было да зямлі запаветнай
не болей за месяц, яны ж сорок год
мясілі пяскі сухавейнага ветру –
пакутны, рахманы, абраны народ.

Памерлі ўсе тыя, хто помніў Егіпет,
тады абвясціў правадыр: “За грудом
хай будзе Ізраіль, жывіце без злыбед!” –

і ціха сканаў на парозе ў той Дом.

* * *

Калі зелянеюць кронны
і вецер калыша іх,
я ведаю: памяць гоніць
сябе праз мой зрок і слых.

Патокі жыцця нясуцца.
Адчуць іх ці хопіць дня?
Напяртыя нервы рвуцца –
лядашчая іх браня.

А хочацца многа зведаць,
і хочацца шмаг зрабіць,
пакуль не дарэжуць беды
жыцця дарагую ніць.

Азёры, лясы, прасторы,
туман над ракой зрання..
Шляхі, акіяны, горы..
Ці хопіць на гэта дня?

* * *

Зноў паўстае свяціла за акном.
Мы спадзяёмся: новы дзень падорыць
гасцей у наш несамавіты дом,
і будуць яны светлымі, як зоры.

Аднак мінае раніца, а днём
наш неспакой расце, надзея чэзне.
І вечара дыханне пазнаём,
і зазіраем у яго нямую бездань.

Тут электрычнасць не рагуе, не,

а толькі слепіць і зусім не грэе.
Хутчэй бы – ноч, ды раніца ў акне –
надзеі безнадзейная завая.

* * *

Мы ўспаміны люлялі, як хворых дзяцей,
і вынянчвалі справы жьщцёвыя...
Шлях пралёт праз стагоддзі нашмат карацей,
тут не скажаш звычайнаю моваю.

Ён стаіць між вякоў, як тады, так цяпер,
непахісны, не зломлены кагамі.
І не выпаўзе самы бязлітасны звер,
калі мы без віны вінаватыя.

Ён вісіць, і цвікі развярэдзілі плоць,
вочы плавацца страшнай спякотаю –
катаваны, асуджаны смерцю Гасподзь
перад стройнай няўмольнаю ротаю.

Толькі ўраз пацямнелі нябёсы зямлі,
толькі ўпоцемку нешта азвалася...
Парастаюць травой тых часоў камяні,
зелянеюць вялікаю маласцю.

* * *

Я правёў колькі год, нібы ў склепе каменным,
дзе ўсе гукі і рухі каналі мае.
Іх сціскалі муры і душылі нязменна,
не пускалі туды, дзе жьщцё паўстае.

Шмат гадоў працякло ў неспціханых пагугах,
намаганнях такіх, калі скура ў крыві.
Прыпадаў да камення, напружана слухаў:
ці не стане хто звонку, не крыкне: “Жыві!”

І калі пагухала надзея ў знямозе
ды спынялася сэрца ад скрухі зусім,
чуў я крокі тады па знаёмай дарозе,
бачыў зорку над лесам і вогнішча дым.

У муроў не бывае герметыкі поўнай,
кожны камень для Вечнасці – пыл ці пясок.
Толькі душы плывуць на расквечаным чоўне
супраць плыні – туды, на пачатак дарог.

* * *

Разлілася барва па пакоі.
То, напэўна, шалее Мастак.
Краявіднага свету ніколі
ён яшчэ не накідваў вось так.

Мы з табой каву цягнем няспешна,
абмяркоўваем кпліва жыццё.
Ён жа позірк з завоблачнай вежы
апускае на нас праз галлё.

Ясакар захінуў аж паўнеба –
штось дрыготка шапача сабе...
Толькі промні вячэрнюю зебру
вышываюць на шэрым стале.

Я твае думкі бачу празрыста,
веру, мусіш ты бачыць мае...
Камянёў дарагое маніста
па-за шыбай зіхцець паўстае.

П'ём напой. Не заснуць гэтай ноччу –
надта ўжо разгуляўся Мастак.
Кроплі зорак па чорнай сарочцы
ён яшчэ не раскідваў вось так.

* * *

Горад зводзіць жаданні і дзеі на нуль,
прагна смокча шгодзень чалавечыя душы.
Апраніся ў браню, каб схаватца ад куль –
і брыдзі між неонавых лямпачак скрушных.

Выжываць не старацца, а проста пажыць --
хіба спраўдзіцца мара адвечная тая?
Гарлапаняць машыны, каб ім саступіць,
завіхаецца ў скверах вароніна зграя.

Праўда, свеціць акно ў сціжме розных акон
той адзінай і светлай жанчыны, што чуе
ціхі рух твой і твой беспрасветны палон, –
між металу, муроў чуе існасць жывую.

* * *

Ім хацелася жыць і шчасліва лягаць.
Але раптам прыйшоў звыклы час паміраць.

Яны ведалі многа, багатая маглі.
Толькі нехта спыніў іх зіхоткія дні.

Нехта ў немарач кінуў, зашчоўкнуў труну
і закончыў адвечную жыццяў вайну.

Стала ціха наўкол. Па дарозе пайшлі
ужо новых людзей шматгалосыя дні.

А над тымі – зямлі двухметровы навал
верным сховішчам целаў разложаных стаў.

Ім хацелася жыць. Толькі тэрмін прыйшоў
прыпыніць чараду іх гарачых прамоў.

Іх памкненняў, надзей, незавершаных спраў
чараду пласт зямлі непадымны схаваў.

* * *

Імчыцца па рэйках нястрымны цягнік,
грукоча і свішча пагрозна.
Да гэтага груку даўно я прывык,
як конь да заўсёднага воза.

Ды розніца ў тым, што бягу ад яго,
цягнік жа мяне даганяе.
Жыццё незваротна ў пагоню сышло,
цяпер яно – воўчая зграя.

А насып высокі: з яго як зляціш,
то шыю напэўна паломіш.
Мне выпала бегчы. Наперадзе – выш,
а ўнізе – заклятая строма.

Дзе рэйкі зліваюцца з краем зямлі,
дзе неба зліваецца з імі,
там продкі мае паратунак знайшлі,
там нехта на крылы падыме.

* * *

Камень булькне ў раку, сціхне рэха ў лясах,
кожны след у прыродзе сагрэцца.
Толькі людзі старанна ахоўваюць страх
адзінокага чуйнага сэрца.

Што шумела тады, то цяпер – цішыня,
аджыло, адбуяла, панікла.
Вывучаюць па зрэзе сівога камля
злой прыроды маўклівыя цыклы.

Ды не дрэва раскажа, а словаў навал, –
пераможа стагоддзі і смерці, –
як самотны Ваяр на крыжы зарыдаў,
як парвалася чуйнае сэрца.

Някрасава, 8

Ціхай вуліцы дом, дзе былое жыло
я наведваю часта заснуўшы.
Адпльваю туды, дзе бяздумна цвіло
малалецтва духмянаю ружай.

Там на першым паверсе кватэра, і ў сад
тры акны год трынаццаць глядзелі.
Цераз вокны ў кватэру ляцеў зарапад
і гучалі напевы мяцеліц.

Там як быццам мой бацька дагэтуль жыве,
хоць пакінуў наш свет даўнавата.
Бачу побыт знаёмы ў чароўным паўсне,
кнігі, сшыткі і шалік кашлаты...

Ён павінен вось-вось падысці – чалавек,
нават кава кіпіць на фаерцы.
Не счакаю. Лячу ў свой напружаны век.
Зачыняюцца дзіўныя дзверцы.

2. АнтыРЫФМАР

* * *

З падачы ўласнай фанабэрыі расту да нябёсаў. І з вышыні гіганцкага росту раптам бачу сябе сапраўднага: мураша за мурашынымі справамі. Жахаюся, але мушу пакідаць уяўную верхатуру і займаць сваё месца. На зямлі ж не магу прымірыцца з мурашыным маштабам і цягнуся ўвысь... Каб каторы раз пераканацца ў сваёй мізэрнасці.

* * *

Дом мой стаіць на бульвары, усутыч з дамамі-сабратамі. Фарбаваны фасад яго радуе вока. Шпацыруюць людзі ўздоўж яго, уздоўж фантанаў і кветнікаў. Але я не люблю свой дом з бульварнага боку. Люблю пыльны двор, і нават – далёкі яго закутак, дзе паміж старым клёнам і сметніцай касабочыцца мая лаўка.

* * *

У цёмнай задушлівай камеры чыніцца гвалт людзьмі над сабой, квітнее распуста і здрада. Нават праз таўшчэзныя дзверы даносяцца энкі і крыкі аб дапамозе. Адчыняе Вартаўнік камеру і кліча аднаго чалавека. “У чым ты грэшны?” – пытаецца Вартаўнік. “Ні ў чым. Я чысты і праведны!” – кажа няшчасны. Падзывае Вартаўнік другога і трэцяга, падзывае ўсіх па чарзе, і ўсе клянуща ў чысціні і бязгрэшнасці, і кожны перакананы: праўда за ім. Тады зачыняецца камера, ды зноў чуюцца праз дзверы энкі, праклёны і галашэнні бязгрэшных людзей.

* * *

Толькі скончылася навалыніца, і знасцежылася акно ад раптоўнага подыху. Праз хвіліну я стаяў перад ім, ды не бачыў

ні саду, у якім шалахцеў дождж, ні тыну, што мусіў быць мокры. Стэп, жоўта-руды спякотны абсяг, раскінуўся перад вачыма. Білі ў грудзі гарачыя паветраныя хвалі: да мяне набліжаўся смерч, на смерч не падобны, бо складаўся ён з двух конусаў – конус звужэннем дагары і конус звужэннем долу. Верхні падпіраў неба і быў небам. Ніжні ўпіраўся ў зямлю і быў ёй. І злучаліся смерчы зіхоткай кропкаю. ...Ужо блізка гэты падвойны смерч ад мяне, і кропка – ужо не кропка, а нібы крыж са сваёй страшнай ахвяраю. Віруе наваколле, скаланаецца дол; як акіян, ускаламучана неба. Але на крыжы – спакой, не варухнецца і волас на галаве ўкрыжаванага. Напінаю зрок, але не бачу астатніх двух крыжоў, што павінны там быць, не заўважаю ні катаў, ні спачувальнікаў. Толькі адзін Крыж, толькі адзін Пакутнік. “Госпадзе!” – адчайна крычу я і працягваю рукі ў дзікім спадзеве быць усмактаным падвойным смерчам. Але чэзне кропка, меншае дзіўны смерч, аддаляецца па спякотным вечным абсягу...

* * *

Ад поўнага даверу пераходжу да крайняй замкнёнасці, унікаю людзей. Аднак пабыўшы на адзіноце, нуджуся, марнею і, хоцькі-няхоцькі, выходжу за свой парог... Пакуль зноўку не вяртаюся, расчараваны, у родную схованку. Гэтак і кропля марская, засумаваўшы ў прывычнай стыхіі, узнімаецца да нябёсаў, але ўсё ж ападае дажджом і, праз сотні ручаінак, праз рэкі і моры, вяртаецца ў сваю вотчыну.

* * *

Два чалавекі напроці адно аднаго. І перад кожным з іх гара клетак: у аднаго белыя, у другога чорныя. Але яны не ведалі колеру тых клетак і іхняй вартасці, пакуль не змяшалі ды не расставілі шахматным полем. Усё стала ясна тады: як хадзіць, куды і па якіх правілах. Хаос стаўся парадкам, нерухомасць – рухам, а людзі, усё жыццё ходзячы па чорных клетках, нязменна імкнуліся да святла.

* * *

Петлямі стаўся мой лёс, ямамі. І вярэдзіць нязводнае: навошта? Бо відавочна, што змяніць не змагу анітрохі ў дарозе сваёй. Прапісана ўжо на зорах, на далоні гэтай шурпатай ды ў кнізе чыёйсыці: *так будзе*. Але не хоча з гэтым згаджацца пакутная душа грэшніка, марнуе паперу, калупае радкі адным пытаннем: навошта?

* * *

У светлай вітальні прымаю падарункі і віншаванні на свой юбілей. Мне дораць раскошныя пахучыя кветкі, а мне шкада іх, сарваных. Мне падносяць цукеркі ў дыхтоўных каробках, але не церпяць мае зубы салодкага. Жадаюць шчасця ў асабістым (то бок любоўным) жыцці, але не трэба мне гэткага шчасця. Дораць і грошы, ды што я на іх куплю? Зычаць непарушнага здароўя, не ведаючы, што ўсё парушаецца на гэтым свеце. Я змушаны крывадушна ўсміхацца і дзякаваць.

* * *

Выходзіць дужы чалавек і абвяшчае: “Я люблю жыццё, бо я яго валадар. Я размежаваў дабро і зло, я спазнаў зямныя законы”. І, выхваляючыся, ставіць ён на бяспроігрышную справу, і прайграе гэтая справа. Ён ідзе па спагаду да вернай жонкі, але прастыў яе след. Цураюцца раганосца сябры, выракаюцца няўдачніка дзеці, высыхаюць крыніцы на яго селішчы. Знясілены, ніцма ляжыць ён на сухім доле. Але раптам прабіваецца струменьчык з-пад мёртвага каменю, падыходзіць заклёты вораг і поіць яго з далоняў, прылягае груган з хлебам у дзюбе, прыбгае воўк з мясам у зубах. І, насыціўшыся, устае чалавек.

* * *

Трэснула зямля. Выплыла і расцяклася па ёй нянавісьць. І рынуўся на брата брат, каб падзяліць старонкі і славу. А той, хто даўно ўсё падзяліў, адно ўжмыляўся ды паціраў рукі.

* * *

Памёр чалавек сталлага веку, і паселі вакол труны блізкія людзі. Слёзна смуткавалі равеснікі, старыя захоўвалі філасофскі спакой, маладыя ненавідзелі смерць і былі ўпэўнены ў сваіх сілах. А між тым прапісала ўжо Кніга лёсаў кожнаму свой век. І самы нямоглы стары пражыве яшчэ дваццаць гадоў, а самаму дужаму маладзёну засталася два месяцы. Ці не гэтыя свавольствы смерці даюць сілы жывому?

* * *

Аднойчы бег, як і заўжды, па справах пільных. Ды раптам укалола вока: куст агрэсту зелянее. Прыйшла вясна. Ды не яна мяне здзівіла, а тое, што нібы заўчора я страпянуўся гэтак жа, калі пабачыў той самы куст зялёным... О жах! Няўжо было так бедна і пусталяна між леташнім і сёлетнім кустамі?

* * *

Патануўшы ў крэсле, гляджу серыял – нешта з бясконцых “мыльных опер”. Калі даносяцца енкі, то прыцішаю гук, калі чыніцца гвалт, то гашу выяву. Прапускаю ў датклівую свядомасць адно прыгожае ды памыснае, унікаю нават кепскай гульні акцёраў. Карацей, пачуваюся самавіта... Але канчаецца чарговая серыя, і доўжыцца іншы серыял, у якім ужо нічога не прыглушыш, не прыгасіш, не прылагодзіш.

* * *

Пасярод бору сустрэўся чалавек з дрэвам, і прыйшліся яны адно аднаму даспадобы. А пабратаўшыся, памянліся абалонкамі: пайшло дрэва ў свет, а чалавек застаўся стаяць у лесе. Ды не вынесла душа дрэва людской грамады, а чалавек занудзіўся ад нерухомаści. Але не вярнуць ім назад свае целы, бо не можа адшукаць чалавечнага дрэва чалавек з драўлянай душою.

* * *

Абярнуўшыся ў трывозе, бачу непрыемна знаёмага хлопчыка, што мучыць кацянят, надзімае жабаў, адрывае крылцы мухам і пчолам. З грэблівым страхам адварочваюся ад гэтага ката, але чую: ён стаіць за плячыма. Сцінаю кулакі, абарочваюся зноў, каб знішчыць ненавіснага падшыванца, ды не магу наблізіцца ні на крок. Бягу ад яго, але нітрохі не аддаляюся. Ён заўсёды са мной, гэты капрызны, разбэшчаны, бязлітасны хлопчык...

* * *

Ігруша стаяла ў пладах, што хілілі долу яе галіны. Пад жнівеньскім сонцам цяжэлі грушыны, крамянелі, імкнуліся на зямлю, але не насмельваліся расстацца са сваёй матухнай. “Падайце на мяне”, – вабіў мурог. “Аслабаніце нас”, – казалі галіны. “Наталіце мяне”, – прасіў я, здранцвеўшы пад дрэвам. Сплывалі гадзіны і дні, але не падалі набрынялыя сонцам грушыны. Я цярпліва чакаў свайго часу. Бо нельга сарваць, нельга стрэсці, нельга прыспешваць...

* * *

“Ён мае рамбічную форму, – ківае слаугы знаўца на мой квадратны стол. – Стань на маё месца і пераканаешся”, – падахвочвае ён мяне. Станаўлюся і бачу: стол сапраўды

рамбічны. Згодна ківаю, і ўсё-ткі ведаю непахісна, што куды ні станавіся, як на яго ні глядзі і як яго ні ўяўляй, – стол застанеца квадратным. Гэта яго якасць і самасць. Гэта яго непарушная ісціна.

* * *

Пачынаем з кахання ўзнёслага, песцім і нагаляем партнёра. І здаецца, няма на зямлі прыгажэйшага і лепшага чалавека, чым ён. Але ж паспрабуй гэты найдастойнейшы чалавек нас адрынуць, паспрабуй ён не дагаджаць нашаму самалюбству, нашаму ўладалюбству і юру. О, гора тады яму, нявернаму, што пасмеў нас не кахаць! І сыплюцца на яго праклёны, і точыцца на яго нож, і жадаем мы яму смерці.

* * *

Цягнуцца з усіх бакоў доўгія ліпучыя рукі – затыкаюць мне рот. “Маўчы, – чуюцца галасы, – ты не скажаш ні слова”. А я не магу замаўчаць, бо ведаю, што кінутае ў зямлю зерне мусіць прарасці, а падкінуты над зямлёй камень павінен упасці. Але чую: “Маўчы!”, быццам яны мне далі гэты голас.

* * *

У горадзе Раўнавагі, дзе ўсё ва ўсіх ёсць і ўсе ўсім задаволены, я ўкраў бескарысную драбязу. І, зусім ужо ўсцешаны, зажыў невылазна ў доме сваім. Адчуванне ўласнай пераважнасці год за годам грэла і сілкавала мяне. Але неяк поначы ўварваўся ў мой дом чалавек, які называў сябе Пераможцам. Дзіця вайны, што бушавала ў горадзе Раўнавагі ўжо колькі гадоў, ён прыйшоў па маё жыццё.

* * *

Я ўзяў два кволяы саджанцы. Адзін уваткнуў у цяні пад домам і згубіў да яго цікавасць. Другі ж пасадзіў на віднае

месца. Дзень пры дні, год за годам я паліваў гэты ўпадабаны саджанец, захінаў ад вятроў і сцюжаў, усяляк яго пеставаў. І ўсё ж вырас ён у крывую куртатую вольху. А першы, начыста забыты, саджанец перарос цень, паўстаў над домам, засланіў сонца. Бо гэта быў дуб.

* * *

Нястомна дбаю пра мараль творчасці: апяваю чысціню духу, насміхаюся з грахоў і заганаў, непрымірыма змагаюся са злом. Аднак ліквідуў тое зло, запоўні сусвет дабром – і адразу зацвіце мой пуштацвет. Як і ўсе творцы, я – паразіт на калізіях паміж чорным і белым.

* * *

Штохвіліны, удзень і ўначы, шукаю цьмянага шчасця. Прымяраю рэч да рэчы, слова да слова, людзей да людзей. Хочацца чагосыці лепшага, прыгажэйшага, не такога, як зараз. Тамлюся, намагаюся, прагну. А пакрыёма ведаю: шчасця мне не знайсці, ды і ці патрэбна яно ў той неадольнай дарозе, у той справе шукальніка?

* * *

Калі адкрываеш ты мне, жыццё, светлы свой бок – не абнадзейваюся, не радуюся, не трыумфую: чорнага не паменела, проста зараз яно глядзіць у іншыя вочы. Калісьці ж абвернецца і да мяне.

* * *

Люблю наш зменлівы, няўстойлівы, зімова-летні клімат: ёсць чаго чакаць, ёсць на што наракаць і на што спадзявацца; ёсць чым апраўдаць свой душэўны разлад.

* * *

Выпраўляючыся з дому па надзённай справе, не ведаў чалавек, што ў полі Прычын была адна кропка, ад якой ён ідзе, а ў полі Вынікаў ёсць адзіная кропка, да якое ён дойдзе. Дасягнуць іншага – значыць разбурыць Сусвет... ці скончыць жыццё самагубствам.

* * *

Стропімі вартавымі стаяць перада мной прывіды Мінулага. Чаго хочучь яны, непазбыўныя? Няўжо не разлічыўся я з імі, тадышнімі? Няўжо не выпілі яны мяне даастатку? Павінны быць за плячыма, а стаяць паперадзе майго шляху – маўкліва-дакорлівыя, існыя, як жыццё, прывіды Мінулага.

* * *

Поўны дом і поўная чаша ў знаёмца майго. “Як прыдбаў ты столькі багацця і любові?” – пытаюся з пэўнай зайздасцю. “Я баязлівец, – адказвае мой знаёмы, – і дапамаглі мне ў жыцці страх *болю* і страх *страты*”. – “І толькі яны?” – дзіўлюся неўразумела. “Так, – пацвярджае прыяцель, – бо гэтыя два ўлучаюць у сябе ўсе астатнія чалавечыя страхі”.

* * *

Абмінуўшы тысячу пастак, ведаю, што паграплю ў тысяча першую. А таму перад гэтай наканаванай мне пасткай спыняюся і ўяўна перажываю будучую кагастрофу. Мне і баліць, мне і крыўдна, і страшна, і невыносна... Як насамрэч. Але ж, ператрываўшы гэтыя лжэпакуты, рушу на сапраўдную пастку з упэўненасцю, што яе пераскочу. І пераскакваю, і шыбую далей, бо падмануў тэорыю верагоднасці.

* * *

Блукаю па сетцы шляхоў. Пазбягаю святла, каб быць незаўважным для ворагаў. Абыходжу і цені, бо там небяспечна. Дыбаю ўзлескам, ускрайкам, узбочынай. Не аслеплены сонцам, бачу святло. Не заценынены ценом, распазнаю цёмнае. Я – на ўяўнай мяжы, дзе няма жыцця, а ёсць адно назіранне.

* * *

Па вуліцах і дварах працягнуў вечар свае доўгія шчупальцы. І ўсіх людзей, хто жыве ў гэтым горадзе, раптам агарнуў непакой. Боязна рушыць, боязна думаць, боязна есці і спаць. У закутках і чорных вачніцах акон схавалася тайна.

* * *

Сабраліся і жавалі, і не закрываліся раты, не спыняліся сківіцы. А ў прамежках гаманілі пра ежу, народзіны, жаніцьбы і пахаванні. Захоплена хвалілі сваіх дзяцей. І жавалі, жавалі, жавалі, жавалі...

* * *

Сядзелі мы шчыльнымі колам вакол гадзінніка, што стаяў на высокім пастаменце. Сем яго цыферблатаў глядзелі на ўсе бакі свету, і кожны з нас бачыў, як плыве час. І доўга, век за векам, ніхто не зрушыўся з месца. Але стала нудна і страшна аднаму чалавеку, і штурхнуў ён суседа ў плячо, той саўгануўся і міжволі стрывожыў трэцяга... Неўзабаве паўскаквалі ўсе са сваіх месцаў ды прыняліся кахаць і ненавідзець, тварыць і развальваць. Так пачалося жыццё. Аднак круцілася яно ўсё адно вакол таго пастамента, на якім няўмольны гадзіннік адлічваў кожнаму свой тэрмін.

* * *

Бегалі і спыняліся, апярэджвалі і адставалі, зазнавалі каханне і смутак, ваявалі паміж сабой. Для вайны і міру, для хуткасці і спрыгту стваралі машыны і бомбы. Занатоўвалі гэта ў паэмах, малявалі пра гэта карціны, выяўлялі ў танцах і музыцы. І не ведалі (ці не хацелі сабе прызнацца), што ўсяго толькі бралі ўдзел у дзяленні клетак, у няспынным перацяканні сусветнай энергіі з формы ў форму, з якасці ў якасць, з жыцця ў нябыт.

* * *

Бачу сябра свайго. Здароўкаюся, як заўсёды. Размаўляем пра сёе-тое. І неяк няўзнак кажа сябар, што яму дваццаць пяць. Як жа так, здзіўляюся нежартоўна: ён жа толькі на год за мяне маладзейшы; а мне трыццаць тры. Прыглядаюся да хаўрусніка: такі ж ясны пагляд, такія ж саламяныя валасы. І раптам прыгадваю, што насамрэч даўно з ім не бачыўся. Роўна сем год. “Мне дваццаць пяць”, – паўтарае сябар і чэзне ў блакітнай смуге. Я прачынаюся.

* * *

Вось дрэва, кажа мне дзед, яно такое ж згарбелае, як і я, такое ж старое і неўзабаве зачэзне; я бачу ў дрэве сябе, бо таксама пускаў агожылікі і галіны ў розных напрамках, трапятаў страсцямі, як ягонае лісце, але ствол (лінія жыцця) драхлеў і зпнаўся не па маёй волі.

* * *

Мы прасілі ў слёзных малітвах бездакорнага раўнапраўя, мы жадалі, каб не было празмернага багацця і страшэннай галечы, каб не мулялі нам вочы крамянае здароўе і жудаснае калецтва, каб не было пашаны і ганьбы, вар’ятаў і геніяў. І калі ўступілі ў вымаленую нарэшце краіну, то пабачылі пустэлю. І ажывілася яна толькі нашай няроўнасцю: нянавісцю і любоўю.

* * *

Стомлены ад жыцця, сыходжу ў летуценні і сны. Дзень страшыць мяне, а ноч вабіць у свае цянёты. І тут бы дарэшты аддацца снам, пагасіць вярэдлівы дзень і стаць крылатым вандроўнікам мрояў... Ды ведаю, што без турботнага і дакучнага дня не будзе рагавальнага сну. А толькі – бясконца чорная бессань.

* * *

На каменнай пляцоўцы, у шэрых рызманах, таўчэцца безаблічны люд, доўга і бязмэтна таўчэцца. Раптам выскоквае з нагоўпу адна постаць, узлазіць на пляскаты валун і становіцца на рукі. Людзі ахаюць у захапленні і прызначаюць яго Правадыром. Тады заскоквае на суседні валун другі чалавек, спускае порткі і паварочваецца да людзей голым задам. Усе вохаюць, і становіцца ён народным Кумірам. Цяпер народ не бязглуздая маса, а натхнёны Правадыром, бяжыць пакараць свет; галазяды ж Кумір забаўляе яго ў дарозе.

* * *

Цяжка расставацца са звыклымі рэчамі. Маруджу да апошняга, пакуль памяняю нешта на нешта. Здаецца, жыць не змагу без старога і зручнага. Праз месяц жа пасля абноўкі амаль і не памятаю старога; а калі ўспамінаю, дзіўлюся, што нагэтулькі забыў пра яго. На жаль, так і з людзьмі.

* * *

Сцерагла маю маладосць самая небяспечная пастка – Ілюзія. Падманшчыца, яна казала, што ўвесь свет створаны для мяне; яна шаптала, што найлепшае ў свеце – каханне; яна пераконвала, што людзі паважаюць адно аднаго і што сярод гэтых людзей мусіць быць радасна. Я верыў у яе лагодныя словы і адважна рушыўся па жыцці. Падмануты, адпрэчаны ды

знявечаны, я пракляў у рэшце рэшт тую Ілюзію. І ўсё ж дзякую ёй за Дарогу, на якую б наўрад ці наважыўся стаць, па якой не ступіў бы і кроку без яе няшчырых заваблівых слоў.

* * *

Расстаўлены па Культурным полі ягонья Ідалы. Нешматлікія, яны добра відны адусюль. Імі кіруюцца, па іх звяраюць хаду, імі абвясчваюць свету пра нашу адметнасць. Ідаламі прыкрываюцца, за імі хаваюць свае грашкі, імі нават “размахваюць”, каб вынішчыць канкурэнтаў; а таксама страшаць маладых, каб тыя не зарываліся. У Ідалаў не пытаюцца згоды, ад іх кожны мае сваю карысць.

* * *

Калі Зямля памяняла свой ход – кручэнне, напрамак палёту, – я ўбачыў людзей, што адступалі назад і маладзелі, як тое ні дзіўна. І згледзеў сябе – на лаўцы ў ліпеньскі дзень, пад шатамі парку. Павольна падняўся і стаў адыходзіць, пяткуючы, у глыбокі цень алеі *той чалавек*. Па дарозе далучылася да яго, патрымалася за руку і адпырхнула прэч нейкая спадарожніца. Пачуліся юначы смех і дзіцячы плач, а затым знік, затулены бухматай лістогай, мой цьмяны абрыс – вярнуўся ва ўлонне.

* * *

Мы нібы вяршыня айсберга, што дрэйфуе ў сцюдзёных водах бязмежнага акіяна гісторыі. Пад вадой – нашы продкі, незлічоная колькасць людзей. ...Намярзаюць пырскі на белай вяршыні, ідуць снягі і таксама ўцяжарваюць яе. Ніз паволі ссоўваецца ў акіян, і кожны з нас урэшце пагрузіцца – каб трымаць вяршыню, што будзе зіхаецца над чорнымі хвалямі.

* * *

Скурай, вачыма і вуснамі адчуваю няўцямны страх. Пад покрывам ночы і ў цёплы сонечны дзень ахінае ён маю існасць. Ён цісне і прыгнятае, ён ушчувае і папярэджвае, ён не дае забыцца, што ўсе мы памром. Невыносны ў сваёй бязлітаснай праўдзе, ён зберагае жыццё, засцерагае ад памылак, страгаў і траўм, ён спараджае спагаду да бліжняга і творчы імпульс. Ён крыніца ўсяго – мой нязводны няўцямны страх.

* * *

Яны лёталі адвеку, як птушкі, – нябачныя, разлітыя ў паветры шматстайныя чалавечыя думкі. Яны існавалі тады, калі нас не было. З'явіўшыся на зямлі, мы прагна і няўмела нагалалялі іхняй сілаю. Мы адкрывалі іх для сябе, хоць былі імі ж і створаны. Яны перацякалі ў нас і абагаўлялі нашу жывёльную плоць. Яны пужалі бязмежным і змушалі яго спазнаваць, каб не звар'яецца ад адчаю. Іх ужо не пазбыцца, яны зніталіся з намі навек – усюдысныя легкакрылыя думкі.

* * *

Дзе лес густы і цяправы, дзе сонца не бачна і летам, браджу я да болю ў ступнях, ірву аб хмызнік адзенне. Шукаю таго чалавека, які завабіў сюды, завабіў і схваўся, як здань, за гушчаю елак і вольхаў. Галёкаю, клічу і плачу. Згасае нягучнае рэха. Маўчанне. І гук маіх крокаў. У снах жа кароткіх і млосных, якія прыходзяць у руху, заўжды ўспамінаю паляну і домік за ёю... і рэчку, і сад.

* * *

“Спыніся!” – зрэдчас наганяе мяне на хаду нейчы вокліч. Тады нерухомаю, абарочваюся і ўважліва азіраю Дарогу. Хіба вярнуцца? Ды хто там мяне чакае: пакрыўджаным саромеюся глянуць у вочы; ашчасліўленым там добра і без мяне;

неспазнанае будзе толькі наперадзе. Таму паварочваюся і крочу ў ранейшым кірунку – але ўжо не так імпэтна і самазахоплена. Баюся новага воклічу.

* * *

Бяжыць перад вачыма старая чорна-белая кінастужка, і за шэрымі кадрамі вясёлкава расцвітае радасць жыцця. За яскравым жа шматгалоссем сучаснасці каварна стаілася, зеўрае, палохае, адштурхоўвае і разам з тым вабіць чорная прорва.

* * *

З усіх шчылін цячэ на нас Інфармацыя. Спакушае, цвеліць, забірае ў палон. Створаныя як непаўторныя адзінкі, мы прагнем збіцца ў гайню, жадаем ведаць літаральна ўсё пра кожнага з нас. Паглынаем, не ў змозе ператравіць. Разасабляемся.

* * *

Кладучыся спаць, не ўпэўнены, што прачнуся. Ды засынаю без ценю страху, хоць уладараць там цьмяныя здані, што існуюць па законах хаосу, па законах распаду і смерці. Я не магу іх аналізаваць, не здольны на іх уплываць, не ў сілах з імі змагацца. Я паміраю ў сне, бо губляю моц свайго “эга”. І адначасова живу, бо з’яўляюся назіральнікам ды бязвольным чыннікам тых сумбурных падзей.

* * *

Пешчу сваю ляноту. Ганаруся, што магу месяцамі не сядзець за пісьмовы стол. Вялая, кволая і дужа не паважаная людзьмі, яна не дае пакуль стаць кончаным графаманам.

* * *

Ён выходзіў на людныя плошчы, і хвалі гвалту і блуду адкідалі яго назад; ён ледзь паспяваў схопіць кавалачак хлеба, зачарпнуць прыгаршчу вады і шыбаваў у свой катушок, дзе мроіў іншым, непадуладным страху, жыццём. За гэта яго называлі вар'ятам.

* * *

Як толькі абуджаюся ад сну, яшчэ не ўстаўшы з цёплай пасцелі, пачынаю грашыць. Праз скуру, вочы і вушы мае ўпаўзае, трансфармуецца і перадаецца вонкі неўтаймоўны адвечны грэх. Наіўны, я калісьці прагнуў пазбавіцца ад яго і зрабіцца чысцейшым. Што азначала: аслепнуць, аглухнуць, а найлепей – памерці. Грэх кіруе жыццём хаця б таму, што праз яго нараджаюцца дзеці.

* * *

Абрынулася на наш горад вясна. Затапіла яго сонцам, запаланіла зялёным лісцем і яркімі кветкамі. Іду, заваблены жыццядайнымі водарамі, па вулках, заходжу ў двары, дзівуюся хараством... А насамрэч шукаю дрэва, якое не перанесла зіму, каб укленчыць перад яго сухаголем.

* * *

Хлусня. Ёй абураемся, яе саромеемся, яе дбайна скрываема ад акаляючых. Яна даражэйшая за інтым і ці не каштоўнейшая за жыццё, бо з яе дапамогай часту жыццё і ратуецца, з яе саўдзелам набываюць каханых і ўмудраюцца з імі ўжыцца. Хлусня – гэта наша абалонка ў духоўным свеце, як цела – у свеце фізічным. Хлусня – гэта папросту *недагаварэнне ўсяго*.

* * *

У квадратным пустым пакоі, пасля доўгага пераследу, заспяваю чалавека, які мяне ігнаруе. Я працягваю яму на далоні зморшчаны паветраны шарык і кажу: “Вось паглядзіце!” Але ён пазірае скрозь мяне і гаворыць: “Не бачу”. Тады надзімаю шарык і падступаюся ўшчыльную да апанента. “Не бачу!” – тым не менш упарта гаворыць ён. Я раздзімаю шар да такіх памераў, што ён запаўняе пакой і прыпірае таго чалавека да сценкі. Аднак і тут ён ігнаруе мяне, адварнуўшыся. “Не бачу!” – даносіцца прыглушаны агромністым шарам ягоны крык. Нарэшце шар лопаецца, і гэта суправаджаецца жудасным выбухам. “Не чую!” – радасна абарочваецца чалавек і, гледзячы паўз мяне, ганарліва пакідае пакой.

* * *

Спорна сыплецца, укрывае нашу зямлю чысцюткі сняжок. Радуюся таму, што знікнуць пад ім, забяліўшыся, і мае грахі і заганы. Дужа хочацца, каб іх ніхто і ніколі не ўбачыў. Ды не жадаць жа для гэтага вечнай зімы...

* * *

“На наступны Новы год і я зраблю табе падарунак!” – кажа праўнук прадзеду, разгортваючы святочны пакунак. “Што ж, трэба дажываць да новага года”, – усміхаецца пра сябе лядачы стары, а ўголас шчыра дзякуе гэтаму неразумнаму дзіцятку.

* * *

Янка вельмі любіў сям’ю. Ён ахвяроўваў для яе ранейшымі прыхільнасцямі і сябрамі; надрываючыся на рабоце, цягнуў дамоў лішні даляр у жаданні ашчаслівіць дачку і жонку. ...Янка памёр маладым, з непахіснай верай у свайго куміра – сям’ю. ...Праз два гады ў ягонай кватэры гаспадарыў

новы мужчына, які любіў Янкаву жонку, дачку, а таксама іх агульнага сына. Ён надрываўся на рабоце і цягнуў дамоў лішні даляр. Ён добра выконваў Янкавы функцыі.

* * *

Яны любілі жыццё, але ведалі, што памруць. Каб падмануць смерць, яны будавалі сабе піраміды чужымі рукамі. Абкрадаючы ўсіх і ўсё, збіралі скарбы і неслі іх на той свет. Яны меркавалі, што золата дапаможа ім у вечным жыцці. Аднак людзі прыходзілі ў пахавальні і вярталі назад свае скарбы, спадзеючыся, што золата ім дапаможа жыць тут і цяпер.

* * *

Раней верылі ў Бога. Цяпер жа ўсё больш – у навуку, якая даказала, што Сонца астыне. Цяпер вераць у бессэнсоўнасць жыцця. Што ж, вольнаму воля.

* * *

Напаўняе наваколле тлумнае шчасце. Але што гэта – скаланаюся неспадзеўкі: тая, што радуецца замужжжу, будзе кінута сваім чалавекам праз восем гадоў; той, што ўсцешаны вылячэннем ад карыесу, аслепне праз нейкі час; тыя, што радуюцца нараджэнню першынца, будуць цярпець ад яго пабоі ў старасці... Як сказаць, як хаця б намякнуць?.. Зрэшты, у няведанні – шчасце.

* * *

Забіўшы пстрычкай кузурку, што паўзла па сталі, чалавек адчуў вярэдлівую няёмкасць. “Яе жыццё не мела ніякага сэнсу”, – з лёгкасцю апраўдаў ён сябе. Праз паўгода чалавека змусілі ехаць у чужую краіну, каб ваяваць і забіваць сваіх бліжніх. Ён загінуў ад выбуху, што разарваў яго на шматкі. Нехта палічыў нікчэмным яго жыццё.

* * *

Я ішоў па цёмным калідоры ў вясёлай гурме. Як і ўсе спадарожнікі, я раз-пораз стукаўся ў дзверы, што цягнуліся з абодвух бакоў. Мне ніхто не адпёр, хоць адзін за адным знікалі за тымі дзвярыма мае прыяцелі. Я даставаў звязкі ключоў, але ніводзін не падыходзіў да замкоў, якімі запіраліся дзверы. Я крычаў, і голас мой нёсся ўздоўж калідора, а рэха прасіла: “Не крычы, я стамілася лётаць між сцен”.

* * *

Адмучыўшыся вайной, мы заракліся жыць мірна. Але ж яна не спынялася аніколі, а з палёў і вуліц перайшла пад дахі. У кожнай сям’і, у любой суполцы пад белымі строямі затаіліся яе войскі. Рыкаюць, жадаючы прарвацца вонкі, зліцца ў адзін ядавіты клубок куслівыя змеі вайны. Іх нельга пазбыцца дазвання, можна толькі застрашыць, схаваць, каб не вылузваліся. Яго вялікасць Закон і яе вялікасць Мараль нясуць тую варту.

* * *

Ён штомоцы крычаў, даводзячы сваю праўду да слухачоў. Аглушанья, яны не разумелі яго. Ахрыплы ад працяглага ляманту, ён у слязах перайшоў на шэпт. Здзіўленыя, яны сталі пільна ўслухоўвацца ў яго словы і расчулі ўсё, што ён меў ім сказаць. І нават крыху болей за тое.

* * *

Калі робіцца душна і цяжка дыхаць, нядобрыя думкі прабіваюцца да мяне. Думкі пра бліжніх. Ведаю, што не магу быць вінаватым за іх з’яўленне, а нясу адказнасць за тое, якія засланы свядомасці стаўлю на іхнім шляху. Ліхія думкі – гэта вопыт папярэдняга жыцця, які ўжо не зменіш, і вопыт чагось патаемнага, над чым я не ўладны. Мячом прасякаючы

абалонку, ірвуцца такія думкі ў сьвядомасць. Маё “эга” працівіцца ім. У гэтым палягае яго заслуга або параза. Але ж не віна за тое, што яны ёсць.

* * *

Неяк з’явіліся ўва мне чалавечкі. Торгаюць ручкамі-ножкамі, круцяць галовамі, гамоняць паміж сабой, і кожны наровіць сябе праявіць, просячыся вонкі. Цярплю гэтую валтузню, пакуль толькі магчыма. Хаджу, баўлюся іншымі справамі, нягледзячы на стукат у маім чэраве. Чакаю часу творчых пагугаў.

* * *

Калі клянуща ў вечным каханні і бязмернай любові, ахінаюся недаверам. Яны патрэбны адно аднаму, як рацэ берагі і як траве глеба. Знікнуць берагі, і вада знойдзе іншае рэчышча. Высахне глеба, і насенне ўпадзе на новае месца. Расстануцца закаханыя і хутка запоўняць сваю пустату. Любоў жа пануе там, дзе няма месца звычцы і матэрыяльнай патрэбе. Ёй непамысна ў чалавечых стасунках. Любоў – гэта адмаўленне ад свайго “я”.

* * *

Людзі любілі сонца – не палаючы страшны гігант, а далёкае, лагоднае, жыццядайнае зямное свяціла. Пад ім хораша грэцца на пляжы; яму добра радавацца, калі яно вызірае з-за хмар; пад ім добра вырошчваць дарункі зямлі... Людзі любілі геніяў – памерлых, аддаленых, бяспечных у абалонцы сваёй легенды. Імі можна захапляцца і любавацца без боязі апячыся. А галоўнае, з імі, цяпер касмічна далёкімі, не трэба нічым дзяліцца.

* * *

Гуляю па сцяжынах Пантэона культуры, хоць думаю, што сяджу за пісьмовым сталом. Чытаю надпісы на магілах. Чую нясмелы поступ сучаснікаў. Засяроджаныя на сваім, мы адно з адным не вітаемся. Жывыя і жвавыя, мы не маем свабоды памерлых жыхароў Пантэона. Іх чуваць на ўвесь свет. Нашыя ж галасы губляюцца ў навакольным тлуме. Яны маюць відныя месцы і сцяжыны да іх. Мы ж толькі шукаем, куды можна ўпіхнуцца. Нерухомыя, яны вызначаюць маршруты між сваіх надмагільнікаў. Мы вольныя толькі спыніцца і памаўчаць... Надыходзіць ноч. Каплічны звон абвясчае аб гэтым. Спяшаю на выхад, кідаю апошні пагляд на шапаткія таполі ля брамы. Зранку мушу вяртацца.

* * *

Бягу ці сплю, пакутую ці радуся – штохвіліну помню адно: ляжу пад сякерай, якую ўзняў над маёй шыяй нябачны кат. Гэта не суд за нейкую будучую ці існую правіну маю, гэта не рахунак, які звязецца са мной некім за нешта. Гэта проста няўмольны, не залежны ад майго ладу жыцця і думання Тэрмін. Ён прыйдзе для кожнага з нас настолькі ж неадменна, як пушчаны ў паветра папяровы самалёцік калісьці ўпадзе на зямлю. Рана ці позна. Дачасна ці свечасова. У славе ці бясслаўі. Ён прыйдзе, апусціцца сякерай на шыю, не ў сілах знішчыць толькі адно: плён нашых спраў. Але ў праве істотна яго ўрэзаць.

* * *

Гуляюць па свеце дзве розныя праўды. Адна для шыльды, другая для ісціны. Праз першую наладжваюць асабістыя справы, праз яе трымаюцца на плыву, песцяць яе і мацуюць так, каб камар носа не падаткнуў. Некаторыя называюць гэтую праўду-шыльду хлуснёй. Але не слушна. Яна – толькі спосаб выжывання ў нашым бунтоўным свеце. І з дакладнасцю да

адваротнага: праўда-ісціна – адно спосаб прыстойна памерці. Як Хрыстос на Крыжы. З таго часу ходзяць па свеце памілаваныя юдзеямі вараваы, а ўкрыжаваная ісціна прысутнічае толькі ў слове... Аднак – прысутнічае.

* * *

Лезуць мурашы на пірамідальную пабудову – Мурашнік. Лезуць, пішчаць і шчэмяцца. Па галовах, спінах сабратаў, абдзіраючы і ломячы свае мурашыныя лапкі. Тыя, хто на версе Мурашніка, пачуваюцца лепей за тых, хто пад імі. На верхніх не цісне цяжар піраміды, кожнае прамоўленае імі мупства ўспрымаецца Мурашнікам як шэдэўр. Галасы ж ніжніх насельнікаў або зусім нячутныя, або гучаць як скаргі і енкі. Верхніх мала, і большасць мурашоў іх не любіць. Аднак, ненавідзячы паасобку, ухваляюць іх адзіным голасам гэтага дзіўнага стварэння – Мурашніка. Унізе – цесна, мулка і непрэстыжна. Уверсе – ненадзейна, ветрана і самотна... Ідзе несупынны рух, выносіць хаос ніжніх на верх, зрынае высокапастаўленых мурашоў на падножжа Мурашніка. Задушаныя ў цісканіне паядаюцца сваімі сабратамі – дзеля энергіі дасягнення вяршыні.

* * *

Ніколі не хацеў вярнуцца ў дзяцінства. Не таму, што яго так званая бясхмарнасць у мяне пад вялікім пытаннем, а таму, што баюся перажыць нанова ўсе нягоды і расчараванні, што зазнаў у юнацтве, маладосці ды сталасці.

* * *

Мы не можам быць шчаслівымі – мы, жыхары блакітнай планеты. Як не можа быць шчаслівым адзін багаты, аточаны мільёнамі бедных. Вакол нас, на неабсяжных прасторах Космасу – смерць, там пануе мёртвая матэрыя, што непамерна ўстойлівейшая за жывую. Мы ёсць выключэннем з агульнага

правіла смерці, а таму шчасце наша – падман, а няшчасце – рэальнасць. Мы зыбаемся на танюткай мяжы, абাপал якой смяротны холад і пякельная гарачыня. Усе чалавечыя нягоды, хваробы, крыўды, здрады і скон – адно сублимацыя няўстойлівага стану жыцця. Не будзе яго – і нічога не будзе, апроч мернага абарачэння планет, апроч нараджэння і пагасання святл, неймаверна павольнага і абыякавага. Таму гаварыць пра чалавечае шчасце магчыма толькі ў плане часовасці ды адзінкавасці, то бок пра шчасце адной чалавечай асобіны ў нязначны прамежак яе кароткага існавання.

* * *

Гогаль у душэўным разладзе спаліў другі том сваёй сусветна вядомай паэмы, а неўзабаве памёр у распачы і раскаянні... Нашы ж “інжынеры душ” чалавечых, будучы ў добрым здароўі, панастваралі ды панааапублікоўвалі процьму раманаў, трылогій, тэтралогій і пенталогій, атрымалі хвалебныя рэцэнзіі, пачэсныя прэміі, вялізныя грошы, з’ездзілі іх пражываць-прапіваць на курорты, а праз шмат гадоў сканалі ў пашане, з непакісным усведамленнем значнасці зробленага... Аднак свет іх не чытае і амаль што не ўзгадвае, а незмаўкальна гамоніць пра другі том Гогалевай паэмы, які ніхто ніколі толкам не бачыў, ніхто пэўна не ведае, існаваў ён ці не. Хвала вар’ятам. І хвала немаце.

* * *

Усе замаўчалі, забіліся ў норы, разлілася па горадзе цішыння. Растварыліся ў ёй нямыя, а тыя, хто мог нешта сказаць, збаяліся. Плыве над гмахамі засмужаны ветак. Халодная золь ахінае муры. Бязгучна. Бяздушна. Магільна.

* * *

У патухлым экране тэлевізара люструецца адбітак маёй цыгарэты. Дзе ён, спрабую з нуды даўмецца: на плоскасці

экрана, або ў гэтакі жа бясконцасці, як і зорка, што з'яе ў
начным праёме акна?

* * *

Не памятаю, як заходзіў у Лабірынт, не ведаю, навошта
па ім блукаю і якім доўгім будзе мой пакручасты шлях. Адно
несумненна: выйсце з яго там жа, дзе ўваход, і яно мне, не ў
прыклад астатнім лабірынтам зямлі, гарантуецца. А пакуль –
злізваю з муроў вільгаць для нагальнення смагі ды збочваю ў
чарговы прапаз...

* * *

Душа прагне самоты. А таму выбіраюся з пустой кватэры
і раствараюся ў гаманкім нагоўпе людзей. Усе чужыя, усім
няма да мяне ніякае справы, усе не супраць, каб мяне зусім не
было. Ідэальнае месца для адзіночкі.

* * *

Дакучліва каркае груган пад акном. Скавыча вецер.
Рыпяць ад яго дзверы пад'езда. Адзінокая постаць шыбуе праз
бясснежны студзеньскі двор. Пагас апошні ліхтар. Але ў маім
акне светла ад снегападу, весела ад завірухі, бадзёра ад
маразоў. Абыходжу астатнія пакоі кватэры, пазіраю праз шыбы
на двор – там тая ж цёмная золь. Дзіўлюся, і даводжу
сямейнікам, што ў маім пакоі зіма. Не вераць.

* * *

Каб гаварыць нешта новае, трэба рабіць працяглыя
перапынкі ў пісанні. За гэты час неабходна памяняць сваю
існасць.

* * *

Крочу па аслізлым каменні дапатоных часоў. Дыміцца пакарабачаная зямля, сям-там нешта расце, сям-там поўзаюць застрашлівыя пачварыны. Аднак за навакольнай жудой маячыць пэўнасць, што мы калісьці народзімся. ...Рушу па ходніках недалёкае будучыні. Тыя ж вокны і тыя ж твары, тыя ж дрэвы і тыя ж слупы, тая ж мова і той жа дым цыгарэт... і досвед, што нас ужо не будзе ніколі.

* * *

Стагоддзямі яны захіналі голае цела, адводзячы яму месца на задворках жыцця, – і квітнелі ды множыліся, нягледзячы на ўсялякія навалы і пошасці. Сучаснасць распранула іх, паставіўшы секс на пачэсную покуць, – і яны мізарнеюць ды выраджаюцца, нягледзячы на навуку і медыцыну. Яны наважылі жыць “для сябе”, а таму іх землі запаўняюцца варварамі, што працягваюць жыць для Бога.

* * *

Ён свядома канчаў жыццё. Не жадаючы жыць, застаўся на гэтай зямлі і нашмат перажыў тых, хто прагнуў жыцця, хто быў шчаслівы і ўмеў ашчаслівіць іншых. ...Цячэ рака Часу, ахінае, лагодзіць, топіць – па сваіх спаконвечных законах, насуперак нашай волі, спраўджваючы вышэйшае прызначэнне. Рацэ не патрэбны шчаслівыя, роўна як і не патрэбны пакутныя. Яна раўнадушная да здаровых і хворых. Рака *выносіць* відушчых.

* * *

Згледзеўшы на клёне прыгожы лісток, што трапятаў між зялёных сабратаў, я згубіў адзінокі спакой, не спаў і не еў колькі дзён, штогадзіны спускаўся ў двор і шукаў у кроне той асобны лісток. Неяк уночы, знясілены непазбыўным бяссоннем,

крадком узлез на дрэва і сарваў лісток, што пазбавіў мяне спакою, занёс дамоў і засушыў паміж шыбамі кніжнай паліцы. Доўгімі зімовымі вечарамі плачу па яго зялёным жыцці, якое я скраў, і цешуся яго зжаўцелаю вечнасцю.

* * *

Цягнік шумна нясецца праз ноч. За вокнамі толькі цемра і зоркі. Спадарожнікі невыносныя адно аднаму, але мусяць цярпець і вынаходзіць лекі ад беспрасветнай нуды. Прыпынкаў няма. Ніхто не ведае пачатку і мэты гэтага грымлівага руху. І ўсё ж нехта цікаўны выбягае ў Тамбур і з крыкам распачы выскоквае на хаду. Такіх мала. Большасць чапляецца за свае лавы. Аднак па кожнага калісьці прыходзіць Каманда і выводзіць у Тамбур ужо паняволі. Ніхто за праезд не плаціў і на яго не напрошваўся. Грыміць імклівы цягнік, і скрозь гэтыя манатонныя гукі мы слухаем і баімся пачуць крокі Каманды.

* * *

Баюся чэргаў – не з-за мітусні,
не з-за скажоньх прагай твараў,
не з-за насмешак тых, хто апярэдзіў,
не з-за стаганняў тых, хто прыадстаў,
а боязна таго, што чэргі ўсе
ў адну чаргу даўжэзную ўцякаюць –
у тую, што стаіць па смерць.

1999–2009 гг.

© Інтэрнэт-версія: Камунікат.org, 2011 год

© PDF: Камунікат.org, 2011 год

© ePUB: Камунікат.org, 2011 год

Змест “АнтыРЫФМАРА”

частка 1. РЫФМАР

“ТУТ ДУМКА ЗЛІВАЕЦЦА З ПЕСНЯЙ БЛІСКУЧАЙ...”

(прадмова Ю.Нератка)

З няведаннем чорным і белым (слова айтарара)

вершы:

1. “Няведанне – гэта шчасце...”
2. “З усіх незадавальненняў цьмяна-шэрых...”
3. “Белы конь праімчаўся па шляху...”
4. “Хіба можна даць веры вачам...”
5. “Няведаннем чорным і белым...”
6. “Вулачка ціхая Мінска старога...”
7. *Песня вандроўніка*
8. “Не па-людску засеялі поле...”
9. “Непарушны закон прыроды...”
10. “Мы аднекуль прыйшлі, ачумелыя ад непагоды...”
11. “І адно, і другое, і трэцяе...”
12. “Тут думка зліваецца з песняй бліскучай...”
13. “Чарада ліхтароў над смутаю сцюдзёнай...”
14. “Выцягваюцца дрэвы над асфальтам...”
15. “Між базарных радоў пройдзе Ён...”
16. “Маўчыць і думае пад горадам зямля...”
17. “І кожны крочыў, кожны думаў...”
18. “Калі загінаецца свет жураўліны...”
19. *Споведзь паэта*
20. *Страх*
21. “Хаценьняў сваіх ты спазнаць не патрапіш...”
22. “На месцы вуліц гэтых найсучасных...”
23. “Муры гарадскія ахопяць цябе...”
24. “У гэтым захмараным свеце...”
25. *Мінск*
26. “Зло і дабро спрадвеку б’юцца...”
27. *Пустэльнік*
28. “Ідзе па дарогах вандроўнік знябыты...”
29. “На лёсе тваім я быў чорнаю плямай...”
30. “Набіраю ў кішэні бязглуздзіцы ўсякай...”
31. “У залюстрэчча тайны зазірнуць...”
32. “Было непрытульна і мокра...”

33. “Сюжэты нараджаць у галаве...”
34. “Ты патрабуеш многа ад людзей...”
35. “Сядзеў я ў крэсле. Сон ліпучы...”
36. “Калі наткнуўся я на шэрую сцяну...”
37. “Ты праходзіш забітым садатам...”
38. “Штоночы ты чуеш у сне...”
39. “Хацелася б верыць, што ў вуліцах гэтых...”
40. “Ходзяць людзі па злой зямлі...”
41. “Сяброў шукаць мне цяжка на зямлі...”
42. “Не знаёмья мы з табою...”
43. “Падманам поўніцца таемная прастора...”
44. *Пекла*
45. *Воля*
46. “Калісьці ты над безданню ляцеў...”
47. “Вядуць сваю гаварыльню...”
48. “За што любіць цябе, жыццё...”
49. “Стала страшна сябе. Нібы гідкай пачварай...”
50. “Дзе лес саступіў разлогу...” (*М. Багдановічу*)
51. “Нічога не зведаеш зблізу...”
52. “Быць у згодзе з сабой магчыма...”
53. “Апошні агеньчык задзьмуўшы...”
54. “Распалю агонь. Буйным полымем...”
55. “Нырайма ў сваю стыхію...”
56. “Мы з табой расказалі...”
57. “Калі пытанні ставіў дзень...”
58. “Стыгне тваё чаканне...”
59. *Невядомаму паэту*
60. “Хутка ўсё адыходзіць. І мінулага сон...”
61. “Не жартую з табою, слова...”
62. “Відзежа кароткая сполахам белым...”
63. “Калі зелянеюць кроны...”
64. “Зноў паўстае свяціла за акном...”
65. “Мы ўспаміны люлялі, як хворых дзяцей...”
66. “Я правёў колькі год, нібы ў склепе каменным...”
67. “Разлілася барва па пакоі...”
68. “Горад зводзіць жаданні і дзеі на нуль...”
69. “Ім хацелася жыць і шчасліва лятаць...”
70. “Імчыцца па рэйках нястрымны цягнік...”
71. “Камень булькне ў раку, сціхне рэха ў лясах...”
72. *Някрасава, 8*

Частка 2. АнтыРЫФМАР

1. “З падачы ўласнай фанабэры...”
2. “Дом мой стаіць на бульвары...”
3. “У цёмнай задушлівай камеры...”
4. “Толькі скончылася навальніца...”
5. “Ад поўнага даверу...”
6. “Два чалавекі...”
7. “Петлямі стаўся мой лёс...”
8. “У светлай вітальні...”
9. “Выходзіць дужы чалавек...”
10. “Трэснула зямля...”
11. “Памёр чалавек сталага веку...”
12. “Аднойчы бег, як і заўжды...”
13. “Патануўшы ў крэсле...”
14. “Пасярод бору...”
15. “Абярнуўшыся ў трывозе...”
16. “Ігруша стаяла ў пладах...”
17. “Ён мае рамбічную форму...”
18. “Пачынаем з каханьня ўзнёслага...”
19. “Цягнуцца з усіх бакоў...”
20. “У горадзе Раўнавагі...”
21. “Я ўзяў два кволья саджанцы...”
22. “Нястомна дбаю...”
23. “Штохвіліны, удзень і ўначы...”
24. “Калі адкрываеш ты мне, жыццё...”
25. “Люблю наш зменлівы...”
26. “Выпраўляючыся з дому...”
27. “Строгімі вартавымі стаяць...”
28. “Поўны дом і поўная чаша...”
29. “Абмінуўшы тысячу пастак...”
30. “Букаю па сетцы шляхоў...”
31. “Па вуліцах і дварах...”
32. “Сабраліся і жавалі...”
33. “Сядзелі мы шчыльным колам...”
34. “Бегалі і спыняліся...”
35. “Бачу сябра свайго...”
36. “Вось дрэва, кажа мне дзед...”
37. “Мы прасілі ў слёзных малітвах...”
38. “Стомлены ад жыцця...”
39. “На каменнай пляцоўцы...”

40. “Цяжка расставацца...”
41. “Сцерагла маю маладосць...”
42. “Расстаўлены па Культурным полі...”
43. “Калі Зямля памяняла свой ход...”
44. “Мы нібы вяршыня айсберга...”
45. “Скурай, вачыма і вуснамі...”
46. “Яны лёталі адвеку...”
47. “Дзе лес густы і цямравы...”
48. “Спыніся...”
49. “Бяжыць перад вачыма...”
50. “З усіх шчылін цячэ...”
51. “Кладучыся спаць...”
52. “Пешчу сваю ляюту...”
53. “Ён выходзіў на людныя плошчы...”
54. “Як толькі абуджаюся...”
55. “Абрынулася на наш горад вясна...”
56. “Хлусня. Ёй абураемся...”
57. “У квадратным пустым пакоі...”
58. “Спорна сыплецца...”
59. “На наступны Новы год...”
60. “Янка вельмі любіў сям’ю...”
61. “Яны любілі жыццё...”
62. “Раней верылі ў Бога...”
63. “Напаўняе наваколле тлумнае шчасце...”
64. “Забіўшы пстрычкай кузурку...”
65. “Я ішоў па цёмным калідоры...”
66. “Адмучыўшыся вайной...”
67. “Ён штомоцы крычаў...”
68. “Калі робіцца душна...”
69. “Неяк з’явіліся ўва мне чалавечкі...”
70. “Калі клянучца ў вечным каханні...”
71. “Людзі любілі сонца...”
72. “Гуляю па сцяжынах Пантэона...”
73. “Бягу ці сплю...”
74. “Гуляюць па свеце...”
75. “Лезуць мурашы...”
76. “Ніколі не хацеў вярнуцца...”
77. “Мы не можам быць шчаслівымі...”
78. “Гогаль у душэўным разладзе...”
79. “Усе замаўчалі, забіліся ў норы...”
80. “У патухлым экране...”

81. “Не памятаю, як заходзіў у Лабірынт...”
82. “Душа прагне самоты...”
83. “Дакучліва каркае груган...”
84. “Каб гаварыць нешта новае...”
85. “Крочу па аслізлым каменні...”
86. “Стагоддзямі яны захіналі...”
87. “Ён свядома канчаў жыццё...”
88. “Згледзеўшы на клёне...”
89. “Цягнік шумна нясецца праз ноч...”
90. “Баюся чэргаў...”

© Інтэрнэт-версія: Камунікат.org, 2011 год

© PDF: Камунікат.org, 2011 год

© ePUB: Камунікат.org, 2011 год